Nr. 5. HAMICPE שנה שלישית

המצפה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

•••••••••• יוצא לאור בכל ערב שבת. ••••••••••

מחיר החתימה על „המצפה" עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:

לשנה	7 כתרים
לחצי שנה	3.50 „
לרבע	1.75 „

באשכנז:

לשנה	8.— כתרים

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.

על „המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.

ברכת מז"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרים.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.

כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:

„Hamicpe"

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

קראקא, ז שבט הרס"ו. גליון ה. Kraków, 2 Lutego. 1906.

אל האדון ד"ר עמיל ביק בלבוב.

(מענה על „המכתב הגלוי", אשר שלח אל „בני האמונה הנכבדים".)

ג

בדברי האחרונים התרתי לי לדרוש ממך מחשבה, יען ראיתיך מפלפל בדרך „ממה נפשך" של למדנים, להראות, כי כונת הציונים אך להרע; כי אם לא נקלע אל המטרה, נעורר שנאה בין אדונינו „הפריצים", ואם נבצע את זממנו, איננו עוד בכלל אדם בהיותנו נבדלים. ובמקום אחר תוסיף לפלפל לאמר: „מה אמרתם לזה, בני האמונה הנכבדים, לו הביעו בהנתן תורה ומצוה באסטריא: כל האזרחים בלי כל פדות בין אמונה לאמונה ובין שדרה לשדרה יבחרו יחדו — רק היהודים יבחרו לבדם ולעצמם — האם קבלתם זאת במנוחה? האם לא היתה הבדלה לרעה, האם לא היתה השפלה, האם לא היה אות שלא נחשבנו כחלק שוה אל כל הלאם ואשר גם נסגרנו ברחובות מיחדים וחלקי ערים מיחדים לנו? עתה נחפץ בעצמנו בדבר ונשאף לו? בסלפך עלינו שורת המשפט במדה זאת, לא אוכל עוד לדונך כשוגג, כי-אם כמזיד; וכמעט אנחם, על אשר דנתיך עד הנה תמיד לכף זכות ואמר, כי רק מתוך תום ואי-דעת דברת דברים יגעים והפוכים כאלה. לו בחרו כל העמים יחדו ורק אנחנו לבדנו, אז נבדלנו בזה (אם לרעה, עודנו צריך עיון; האם נבדלו גם בעלי האחזות הגדולות לרעה בבחרם לבדם?). ואך עתה בבחר עם עם לעצמו ואך עלינו להספח לעמים אחרים, היש עוד הבדלה לרעה גדולה מזאת? יש מקום גדול לחשדך, כי בדברך על חפצי היהודים אין כונתך כי אם על חפציך אתה ויתר חבריך, כאשר הסכילו אחינו עד הנה להשתמש בדעותיהם ורכושם והשפעתם והשכלתם רק להרים מנינים אהדים של משקים מעל כל העם ולהרימם עם זה גם מעל לגבול ישראל. במובן הזה עלי להודות לך, כי כונת הציונים היתה באמת להרע, לא „אך להרע", כי אם „גם להרע". כי אין „ברוך מרדכי" בלא „ארור המן" ואם הכל בריאים ושמחים, הקברנים רעבים ועצבים. וזאת כבר בצעו הציונים; כי בכל אופן שיהיה כבר נבאשו המשקים בישראל והטאתם זאת, אשר דרכו על צוארו, לבלי תתו להתנער מעפר דלותו ושפלותו, לא תמח נצח ושמותיהם בזכרונו לחרפר ולדראון יז"ם. כן אמללים אתם, גם אם לא ננצח, ואף-כי אם תעשינה ידינו תושיה! היוכל משקה לחיות בלי „פריץ" ?

עוד לא כלו טענותיך; הלא עורך דין אתה. כן תוסיף לשאול: „אם תחשבו לעם, הלא תודו בזה, כי זרים אתם? זאת אומרת, כי בכל ממלכה יש רק עם אחד והנשארים זרים, אבל ממלכה כזאת אין בתבל. ואתה לא תבוש לערך טענה זאת באסטריא, ממלכת גוים רבים ואף כזאת בעת האנסה להחלק לעמיה ולא על פי הארצות. הלא גם בגליציא יש שלשה עמים עם האשכנזים חוץ ממנו ומלבד העמים המועטים פה במספר. ואם אמנם כלנו בני אדם הראשון והארץ היתה בראשונה רק לה', עד אשר באו משפחות שונות ותירשנה את הארץ כלן במשפט אחד, אם בזקנה נשים עינינו, הרוטנים קדמונים פה לכלנו ואנחנו באנו הנה בימי קזימיר הגדול יחדו עם הפלנים — ואך אנחנו כאמנים וסוחרים, להביא ברכה לארץ והם כמושלים ומוצצים. האם באחזנו בכנפי מעילי הפלגים לא יודע עוד, כי גלינו הנה מארצנו דרך ארצות וממלכות רבות? הן ספר תולדותינו גלוי לכל העמים ולא נוכל לבער אחריו. הן תיעצנו להעצים את עינינו, פן תראה כלמתנו. האם בעבור זה התאמצו רעיך לבטל למוד התורה בבית הספר? אמנם חרפה היא רק לכם המשקים; אנחנו היהודים נאהב את ארץ אבותינו בכל לב ונפש ולא נמירנה בכל ארץ בעולם, לו גם היתה כגן עדן. ובכל זה איננו פה זרים, כי אם גרים ובמשפט תורתנו, אשר היתה למקור מוסר וטהרה, צדק ומשפט לכל העמים, אנחנו באים עליהם בטענת „תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח". ובשובנו לארצנו ברנה לא נבדיל בין עם לעם ואהבת אמת תשר בין אדם לאדם וקדשת א"י תתפשט בכל הארצות „כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

ידעתי, כי גם עתה תראה בת שחוק על שפתיך ובלעג איש כלוא בחוג צר של מקומו ושעתו על אנשי הרוח תקרא: הנה אחד ממאמינים בימות המשיח, מחולמי תור הזהב. אבל זכר נא

פיליטון.

בַּלַּיְלָה.

כְּחֶדֶר צַר, הָאֲוִיר מַרְעִיל רָע,
אֲנִי שׁוֹכֵב גַּלְמוּד, בְּלֵיל חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת;
וּמִבְּעוּתֵי לַיִל, אֲנִי רוֹעֵד וָזָע,
לִילִית וְכָל כַּת דִּיקָהּ לְפָנַי נִצָּבֶת.
וִיצוּרִים מְשֻׁנִּים מַפִּילֵי זְוָעוֹת,
עוֹבְרִים עַל פָּנַי, יָנוּעוּ יָחֹגּוּ,
וּמְפַקְּדָם בְּרֹאשָׁם מֶלֶךְ בַּלָּהוֹת,
מְרַמֵּז וּמְלַחֵשׁ: מִרְטוּ, נַשְּׁכוּ, הֲרֹגוּ.
וְשִׁנֵּי כְפִירִים חַדּוֹת, מַלְתְּעוֹת לָבִיא,
מִתְהַפְּכוֹת לְפָנַי, הָהּ! אֲטֹּרַף עוֹד מְעַט,
בְּצַר לִי, תָּפַשְׂתִּי אֱמוּנַת אָבִי,
„שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" קָרָאתִי, הֶאֱרַכְתִּי בְּ„אֶחָד"...
וְעַל הַמִּגְדָּל, הַפַּעֲמוֹן צִלְצוּל מַשְׁמִיעַ,
הָאָח! מְבַשֵּׂר יֶשַׁע לָאֻמְלָלִים כָּמוֹנִי;
יִבָּקַע הַשַּׁחַר, הַשֶּׁמֶשׁ יוֹפִיעַ,
וְיָאֵר עֵיפָתָה גַּם בְּצַר מְעוֹנִי.
אֲנִי שׁוֹכֵב, מְקַוֶּה לִישׁוּעָה כִּי בָאָה,
הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ מִמֵּצַר יְחַלְּצֵנִי·
אֲבָל אוֹיָה! כַּמָּה אָרְכָה הַשָּׁעָה...
וּבַחֲדָרַי אֵין קַו, אֵין אוֹר, חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי.
וְהַיְצוּרִים מִתְרַבִּים, מְרַנְּנִים, מַחֲרִידִים.
הָהּ! מִי יוֹדֵעַ עַד מָתַי יֶאֱרַךְ לֵילִי;
וּכְבָר שָׂבַעְתִּי דֵּי עָמָל וּנְדוּדִים,
וּמָתַי תַּגִּיהַּ אֲפֵלָתִי, אֵלִי, אֵלִי?

פשמישל יהושע שפירא.

מזמור לנץ.

מאת מ. גורקי.

בין רוכסי ההרים זחל, עלה נחש, בנקיק רטוב שכב, בהתקפלו לצרור ובהביטו הימה.

בגבהי שחקים זרח השמש ומלב ההרים נשימה לוהטת התנשאה שמימה, והגלים מתחת שחקו הסלעים... ובנקיק המלא אפל ורסיסי מים שטף זרם כביר, מקפץ על הסלעים ומשתפך הימה. ומכסה בקצף לבן, כשוב ומלא עצמה, חפר בהרים, ויפול הימה, בהמותו בחרון.

ופתאם אל הנקיק — בו נחש ההבנס, נפל נץ ממרומים, חזהו פצוע ודמו על נוצותיו... הוא נאנק בדממה בנפלו לארץ, ויפרכס בכנפיו בבעס אי-אונים על קשיות הסלע...

ויחרד הנחש ויסג חיש אחור, אך כרגע הבין, כי חיי הנץ שנים שלשה רגעים... ויזחל ויקרב לעוף הפצוע, וילחש ויפעה בלעג על אזנו: ההנך גוע?—

— כן, גוע! — ענה הנץ ומרה נאנח. — חיי כבוד חייתי!... את האשר ידעתי!... באמץ-לב לחמתי... השמים ראיתי... אתה לא תראם מקרוב כמוני!... הוי זוחל עני! —

— ומה הם שמים? — רק ריקות החלל... איך שמה אזחל? גם פה לי מה טוב, מה חם ומה רטוב!—

כן ענה הנחש את הנץ החפשי וילעג בנפשו על שוא הזיותיו. וכן הגה הלאה: עוף או זוחל סופך ידוע: לאדמה תשוב והיית לעפר.

אך רגע התעורר הנץ העז, התנשא ממקומו ועל פני הנקיק העביר את עיניו. מבין סלעים בהם מים נזלו והנקיק האפל מלא אויר מחניק ונודף רקבון. ויאנק הנץ בכאב ובינון בחגרו שארית אונים: הה, לו יכלתי התנשא עוד פעם למרומי שמים, את אויבי לחצתי... אל פצעי לבתי... השקיתיו בדמי עד מחנק נפשו... הוי, אשר מלחמה!...

DODATEK.

חביבי, כי משפט הגרים, אשר בתורת משה, כבר היה לחק ומשפט ברב הישוב בחיי היחידים ובארצות בנות עמים רבים גם בחיי הצבור. הלכה רווחת היא בכל הארצות הנאורות, כי, אם ישב איש בארץ נכריה ודעתו להשתקע שם, ינתן לו אחרי שנים אחדות משפט אזרח, מבלי אשר ידרש ממנו לשנות את שפתו ואת מנהגיו ומבלי אשר ישבע, כי לא ישוב עוד אל ארץ מולדתו הוא וזרעו עד סוף כל הדורות, כאשר ידרש ממנו המתבוללים. ואך עתה בימי ממשלת „החרב והדם" בדברי בסמרק או „האש והחרב" כדברך, בהיות משא נפש סנקביטש בן עמך על שפתיך, לא יושם לב לגרים מעטים בחיי הצבור, בבתי הספר ובבתי הפקדות, עד אשר יגדל מספרם ויעשו אגדה אחת לדרש או משפטם בזרוע. החקירה, אם הטשכים או המרקמנים (אשכנזים) ישבו בראשונה בארץ ביהם איננה נוגעת לדין כלל וכלל ואין איש משני הצדדים מביא ראיה ממנה. כל עם וחלק עם המוצא חפץ ונעם בדרכי החיים, אשר התוו לו אבותיו, תובע את חלקו בעניני המלוכה לפי גדל המסים, אשר ישלם, ומתכנת האנשים, אשר ירים לצבא, וערך ההשכלה, אשר יועיל כה לכלל הלאם. אף לא נוכל לאמר, כי אם ילחם הלק עם זר בארץ מגוריו בעד זכיותיו העממיות, תאמצהו ותעזרהו ארץ מכורתו; כי מלכות אשכנז לא תעשה דבר לטובת אשכנזי ממלכתנו ואשכנזי רוסיא ולא מלכות רמניא לטובת רמני אנגריא, ומשנה מפרשת היא במשפט העמים, שאסור לממלכה להתערב בענינים הפנימים של רעותה. ולעמים רבים אין כל ארץ, אשר בה ידם לבדה תקיפה, כמו לפלנים ולטשכים. הנה למדנו, כי רצון המתגוררים בחלקת ארץ הוא נצהונם, אם לא יכריעהו רצון אחר החזק ממנו. כאשר רצו לפנים האשכנזים המעטים למשול בגליציא, משלו; וכאשר חזק עליהם רצון הפלנים המעטים, גם הם הלבישו את כל הארץ לבוש פלני; אחריהם החזיקו הרוטנים ילידי הארץ ויעתיקום מעט מעט ממקומם; ואם נרצה גם אנחנו, לא להשתרר על שכנינו, כי-אם לעמד ברשות עצמנו ולקחת חבל בממשלה לפי ערך, נוכל גם אנחנו. המחזה הזה יראה לעינינו בכל הארצות. הן אמת, כי גדול אמין העם, אשר ידע, כי מעבר לגבול יש ארץ המיחדת לו. וכנראה סמכת במכתבך הגלוי על טענותיך בעתון „פאל. קאר.", כי איננו עם באשר אין לנו לא ארץ ולא שפה. ואך אם לא קראת ולא שמעת מימיך דבר על עבותות האהבה, אשר יאסרונו אל ארצנו הקדושה, מאז היינו לגוי עד היום הזה, ואשר ימשכונו אליה בכה עצום ונשגב, עד אשר ננשק את אבניה בזכותנו לדרך על אדמתה, אשוב להזכירך את המופתים החותכים, אשר הראוך הציונים על אהבתנו לארצנו ולעמנו בלשכת קהלתך ובשלש מאות אספות ובשבוע העבר גם בחלונותיך. חלשתנו בחיים המדינים הוא מוסרנו הגדול; כי מהרנו למלא אחרי נבואות חוזינו ולכתת החרבות והחניתות בלא עת. גדול ונעלה הוא רעיון נביאי האמת ולו יכמה לב כל צדיקי ישראל וכל חסידי אמות העולם. ואך אוי לעם הבוכה ומתחנן וכל כחו רק בפיו, בעוד הרב פיפיות בידי אויבו. ארור העם הלוחץ ורועץ אחרים בחרבו ובקשתו, אבל ברוך העם המגן על עצמו בחרבו ובזרועו, כי „הסיף והספר ירדו כרוכים מהשמים". התפלה והתחנה נאה היא רק בין אדם למקום, אבל לא בין אדם לחברו ואף כי בין עם לרעהו. רק אז כאשר תגבר האמת והצדקה בעולם והרחמים עם האכזריות יחדו יעלו מן הארץ, והיו רמה וקשת לגנאי, ואך בעולם הזה תכשיטים הם (שבת ס"ג). ועלינו להכון גם לתפלה וגם למלחמה כאבינו הזקן ע"ה. ולא מחכמה הפכנו עוד בימים הקדמונים „הרב וקשת" ל„צלותא ובעותא". כמה רבבות מישראל נהרגו וכמה קהלות מיעקב נחרבו בעון צדקתנו וברע טובנו. ואמנם כבר החזיקו אחינו בארץ השכנה בחרב, אשר נפלה מידי אבותינו בימי ר"ע ושמעון בר כוכבא וכבר הראו, כי עוד דם שמשון הגבור ויהודה המכבי נוזל בעורקינו. ולחנם אימת עלינו פעמים אחדות בכרוזך, בהסיתך בנו את אחיך הפלנים לקום עלינו „באש ובהרב".

ואולם לו היתה באמת סכנה נשקפת לנו, חלילה לנו לכפר בעמנו. לכם המשקים כל דבר המשטר היהודי „רק מכשיר לשלה צירים למועצת הממלכה ולא תכלית לעצמה" — ואותנו היהודים הורתה דת משה, כי אם יקום אנס על אחד ממנו בחרבו לאמר: „אמר „נכרי אני" וחיית, ואם לא, מות תמות", יהרג ואל יעבר. ולמה תסיתנו להודות במקצת, אשר כל כפירתנו תביא רק כבודים למשקים אחדים כפי ההווה, אשר עשית עם „האגדה הפלנית", כאשר הודעת בעתון אויבינו „סלאווא פאלסקיע"; ולמה לא יעצתנו לכפר בכל ולאכל את טוב הארץ? האם אפשר, כי לא יביא המצב הזה את הדור הבא לידי שמד, בתתנו את כבודנו להרפה ושמצה ואת שם ישראל מנאץ לא רק בין אויבינו במקדם כי אם גם בפינו ובלבבנו? אם אין במח הפלני הצעיר בן דת משה כל שיג דק מישראל ותורתו ותרבותו ושפתו ותולדותיו ולבו ריק מרגשות יהודים וחייו שונים מאד מחיי בן דת משה, על מה ימסר נפשו ויסבל עני ובוז ותמרורים כל ימיו? לו טוב לנו באמת בין הפלנים בכחשנו בעצמנו כדברך הלא גם אז אין דבריך כי אם דברי האומר לרעהו: „הא לך אלף אלפים, ובלבד שתתן לקצין בראשונה את ראשך". אם תשים ברשתך אתה וכל העומדים עלינו לכלותנו כל טוב העולם, לא יעלה בידך להטותנו מהמסלה הקדושה והישרה, אשר סלל לנו משה עבד ד' בהיותנו לעם; ואם תבהלנו בכל מיני לחץ ונזק, אם לא נבגד בעצמנו, הלא כאפס ותהו הם מול המצוקה והקללה והיללה, אשר נשפטנו בה בכל הדרות על פי „יועצנו ומאשרינו", אשר כונו גם הם רק „לטובתנו" כמוך — ואנחנו עודנו מחזיקים בתמתנו ועודנו נאמנים לד' ולעצמנו! ועתה אחרי הבקע אור השחר, עם היות עוד קויו דקים ומעטים, כל תקותך מאפע. לא נאמר עוד „נכרים אנחנו מכחשים בעברנו ובעתידנו כרצונך", איננו עבדי הפלנים זוחלים ביניהם ואחריהם כמוך ולא נשים מפחדות לקול עלה נדף כמחשבתך, כי אם נאזר גבורה כאנשי חיל ונעדה תפארה כבני מלכים. ובצדק נברך בכל יום לאלקי ישראל: „שלא עשני גוי", „שלא עשני עבד", „שלא עשני אשה" „אוזר ישראל בגבורה", עוטר ישראל בתפארה".

(סוף יבא.)

ד"ר יוסף זלינר הלוי.

ענינים מדינים

אוסטריא. מועצת הממלכה נפתחה ביום א' שבוע זה. הענין הראשון בסדר העבודה היה דבר תרומת הצבא לשנה הזאת, אחרי כן יבא עוד דבר בריתות המסחר לפני מועצת הממלכה, למען ינמרו את הענינים הנחוצים האלה לפני תקון סדר הבחירות, שאין קבלתו ע"י הפרלמנט בטוח. הטשכים לא אבו להסכים, שיכנס ראש מפלגתם אל המניסטריום בטרם תתן להם הממשלה משאלותיהם: אוניברזיטה טשכית במורביא והכרת לשונם בבתי הפקודות. לכן גם המניסטר לעם האשכנזי לא התמנה. אם לא יתקבל החוק ע"ד תקון סדר הבחירות תבטל הממשלה את מועצת הממלכה ובחירות חדשות תהיינה, ויש תקוה שהצירים החדשים יסכימו לוחק. — הסכסוך עם סרביא יתפשר במהרה, כי הסרבים התרפסו וממשלתם לא הציעה לפני הפרלמנט את בריתה, שכרתה עם

והנחש השב: האמנם כה נעים לחיות במרומים, שככה היא נאנח!... וייעץ את הנץ: אל שפת הנקיק קרב-נא ולמטה התנפל! אולי תתחזקנה כנפיך ותשובנה להרים אותך וב„ספירתך" עוד מעט תחיה...

וירעד הנץ, ובצרחו בקול חלש התקרב לשפה, בהתחלקו בצפרניו על לחות הסלע. ויטש את בנפיו, וישאף מלא חזהו — עיניו הבריקו ומטה התגלגל. וכרגע כאבן נפל במהירות מתחלק, מתגולל על חלקת הסלעים, וישבר את בנפיו, ויפזר נוצותיו. וגל הזרם תקפהו וירחץ את דמו, וילבישהו בקצף וישאהו הימה. ומשברי הים בהמיה עצובה התפוצצו אל הסלעים... ופגר הנץ כרגע התעלם במרחק הים...

הרבה הגה הנחש, כשכבו בנקיק, על מות הנץ ותשוקתו לשמים. פתאם הרים עיניו אל מרחק התכלה, שלעולם ירהיב עין בחלומות האשר.

— ומה חזה הנץ המת בישימון הזה, בלי קרקע וחוף? כל אלה שכמותו, מדוע במותם ירגיזו הנפש באהבתם לעוף ולעלות השמימה? מה שמה יחזיו? והלא גם אנכי בל זאת יכלתי לדעת— לו עפתי השמימה, אם גם לעת קצרה.

הוא אמר ויעש: כטבעת התקפל, התעופף באויר וברצועה צרה ברק מול השמש.

הנולד לזחל — לעוף לא יוכל... ובשכחו את זאת נפל על הסלעים; אפס לא נפצע; רק רעתו נתבדהה...

— אכן, אך זה הוא הענג הנפלא לעוף השמימה! הנהו — בנפילה!... הוי עופות נבערים! את הארץ אינם יודעים, עליה ישוממו, ולכן ישאפו למרומי שחקים וחיים יבקשו בחלל הריק. שמה רק ריקות, רב שם האור, אך אין שם כל מזון לנפש החיה ומסעד לגויה. ומה היא הגאוה, התוכחות, בפיהם? הלמען בסות בה את שגעון שאיפותיהם ולהסתיר תחתיהן את אי-צלחם לחיים? הוי עופות נבערים!... אך עתה לא ירמוני דבריהם היפים: את כל הנה הכרתי, את השמים ראיתי... אליהם עופפתי, אותם מדדתי, גם הנפילה הכרתי, אך לא נפצתי, ובכחי עוד יותר אאמינה. יחיו בשקר אלה, שלאהב הארץ אינם יכלים... אנכי— את האמת ידעתי ובקריאותיהם לא אאמין לעולם. ביצור האדמה — באדמה אחיה.

ככדור התקפל על הסלע הנחש ויתגאה בנפשו.

ויבאור בהיר בלו זרח הים, ובכח התלבטו על גרותיו הגלים.

ובתוך המית לבאים — המית הגלים רעמה שירה על גאות הנץ. הסלעים התנודדו מחבימות הגלים, רעדו שמים מקול שירה נאדרה:

— שבח יתהלה לשגיון האמיצים שרים אנחנו!

— שגיון האמיצים — זוהי חכמת החיים! הוי נץ עז! במלחמה את אויביך את דמך שפכת... אך ימים יבאו ורסיסי הדם מדמך החם, בזיקי האש, יתלהבו יתפרצו בהשכת החיים, ובלבות המון האמיצים יציתו אש-צמאה לחפש ולאור!

— אתה חלל נפלת!... אך בשירת האמיצים בבירי הרוח למופת תהיה תמיד ולקול-קורא נשגב לחפש ולאור!

לרוח האמיצים נשיר שירתנו.—

תרגום מ. ערליך

מזג טוב.

לבאורה כשיעקב הירש זיינבילש הזקן, בן בנו של יעקב הירש שו"ב, מדבר עמך, הוא מדבר עמך בידידות כל כך עד שנדמה לך, כי אין אדם טוב ממנו, איש טוב, מזג טוב, חבר טוב, ידיד יקר. לפעמים הוא עושה לך מיני חביבות, הוא צורם באזנך, מכה אותך על כתפך, כמו רק בדרך חבה, כמו להראות לך שאתה חביב עליו. אע"פ שאגב הוא גורם לך צער בשריטותיו ובמכותיו. ויעקב הירש זיינבילש הזקן, בן בנו של יעקב הירש שו"ב, ימלא פיו שחוק.

יבך הוא נוהג בשהוא רואה ילד. הוא צורם

בולגריא. משא ומתן חדש יתחילו וסרביא תעשה עתה את רצון אוסטריא, כי לא יוכלו הסרבים לעמד לפני סגירת גבול אוסטריא בער בהמתם. — כפי הנודע עתה יתחלקו באוסטריא המנדטים למועצת הממלכה בין הלאומיים השונים לכל עם מספר צירים בפני עצמו. כפי הנראה עד כה אין בדעת הממשלה לשים לב לדרישת היהודים, להפריד גם אותם בתור עם מיוחד לבחור בפני עצמם. דרישת היהודים אינה כדאית להכעים את הפולנים, כי גם בלא זה תקפח הממשלה את זכותם, שהיתה להם עד כה. והרותנים מוסיפים להקהל ולדרוש בחזקה מאת הממשלה לבלתי שמוע בקול הפולנים, הדורשים להנהיג בכפרים בחירות ע"י אמצעי ולחכר את היהודים בערים אליהם ומה נעשה אנחנו?

תקוה לשלום באונגריא. לכל תכלה יש קץ. גם לקשי ערפם של ראשי המאדיארים בא כפי הנראה קץ, כבר נלאו לעמד כלי ממשלה נוחה להם, בלי הנהגת הממלכה ע"פ חקיה ובמלחמה תדירית מרגיזה ומכלה כח והון. הם נוטים לשלום ואחרי שאין המושל רוצה לותר על דעתו כדבר הצבא בשום אופן, יותרו המה לע"ע על דעתם. לשון הצבא תהיה האשכנזית; אבל בעד זה הם דורשים תשלומים באופן אחר, הכרת זכיותיהם באיזו אופנים, לבל תהיה מפלתם בסכסוך הארוך כל כך גלויה. בעוד ימים אחדים יוקם מניסטריום מקרב מפלגות מתנגדי הממשלה.

המרידה ברוסיא. שיבת הממשלה אל שטתה הישנה עוררה שנית את חמת המורדים ושכרה בהשיבה את „המנוחה" תעלה כהפסדה, אם לא תכלא מהרה את זדון הפקידים השולטים בארץ כרוח פלהכה. השוד הנורא והאבדון, שכוננו פקידי הצבא ליהודים בהומל הוא בזפת על מוקד המרידה ומי יודע אם לא ימים נוראים נכונים עוד לרוסיא. בטיפליס נהרג הגנראל גריאסנוב, רצח ושוד יקרו בכל יום בכל עיר ועיר, דמי אדם הפקר הם, למרות מצב המלחמה ולמרות השקידה הנמרצה להשבית כל תנועה בעם בעברה וזעם ובגזרות יוצאות מן הכלל. המורדים בפולן חרצו משפט מות על ראש בית השלחני מנדלזוהן בברלין על עזרו את ממשלת רוסיא במלוה חדשה, לחזק ידיה לשוב לשלטון הישן. כבר שלחו אנשים לארוב לו.—הפרופסור מיגולין עשה חשבון, כי הנזק, שסבלה רוסיא עד בה מהמרידה, גדול מהוצאות המלחמה, כי הוא עולה ליותר משתי מיליון רובל.— והחפושים והבדיקות לא חדלו. בכל עיר יחפשו אחרי ראשי המורדים ויתפשום ויהרגום בלי חקירה ודרישה. ביחוד יחפשו בכל עיר בבתי כנסיות ומדרשות.

על דבר המבטא העברי.

בעת של סצסיון אנחנו חיים היום. כל דבר שאין בו לא טעם ולא ריח, לא נמוק ולא יסוד, פורץ לו דרך מפני חדושו. הדבר הזה יצדק גם בנוגע למבטא העברי, אשר לרגלי תחית השפה היה לשאלת היום. בארץ ישראל מחזיקים המורים במבטא הספרדי בקשיות ערף, זהו בודאי בגלל השפעת הספרדים, המביטים לעולם מגבוה על האשכנזים והאחרונים אוהבים תמיד להתרפס ולהתבטל לפניהם. גם בגליציא וברוסיא קמו רבים החפצים לחקות את אלה שבארץ ישראל ומתאמצים להנהיג את המבטא הספרדי כעל כרחם של האבות והילדים וגם כעל כרחו של יושר ההגיון. כי מה שנוגע ליושר המבטא, גם הספרדי איננו הנבון. היודעים הספרדים לבטא את האותיות בצורתן הקדמונה? גם הם אינם יודעים להבדיל בין א', וע', אשר על פי התלמוד וגם על פי חקי הדקדוק שבידנו אין ספק, כי היה לפנים הבדל רב ביניהן. העין איננה נחשבת בין האותיות הנחות, וכנראה בטאו אותו לפנים בשני אופנים, דומה מעט אל האלף ומעט אל הגימל, כמו שיש בערבית שני מיני עין. על זה תוכיחנה המלים, ע מ ו ר ה, ע ז ה המתבטאות בשפות אירופה ג מ ו ר א נ א ז א. וכן אין הספרדים יודעים להבדיל בין טית לתיו בין סמך לשין שמאלית, בין כף דגושה לקוף, ובבג"ר כפ"ת אינם יודעים כלל להבדיל בין רפה וחזקה, אשר אין כל ספק, כי היה לפנים הבדל דק ביניהם, אשר נשכח מפני דקותו. וכמו שאינם מבטאים את האותיות בצורתן ככה אינם מבטאים את התנועות כצורתן. מה שאינם מבדילים בין פתח לקמץ ובין סגול וצירא זהו בודאי בלתי נבון, לשוא לא הונחו הנקודות האלה השונות בצורתן, אם תהיינה שוות במבטאן. יהושע שטיינברג מתנגד אל הבלל הישן של תנועות ארכות וקצרות, הוא מחליט, כי היו רק פשוטות ומורכבות. לפי דבריו היתה הפתח תנועה פשוטה: a והקמץ מורכבת מן o—a, הסגול e פשוטה והצירא מורכבת מן e, ו‎i, הקבוץ u פשוטה והשורק מורכבת מן u, ו‎i, הקמץ החטף o פשוטה והחולם מורכבת מן o, ו‎u. ודבריו מתקבלים על הלב, כי על כן נשארו מן ההרכבות האלה חצי המבטא לספרדים והחצי לאשכנזים ומעט גם לפולנים. ע"כ מבטאים האשכנזים את הקמץ o והספרדים a הראשונים את חצי המבטא הראשון והאחרונים את חציו האחרון והחולם נשאר בתור דיפטונג אצל האשכנזים בצורת au, ע"ב מבטאים הפולנים את השורק i, זהו חצי מבטאו האחרון של הקדמונים.

בכלל מביא המבטא הספרדי לידי בלבול וחסר הבנה; למשל איך נבדיל במבטא בין דָם—דַם יָד—יַד, שהראשונות הן נפרדות והאחרונות נסמכות? וכהנה רבות מאד. המבטא האשכנזי הוא הרבה יותר יפה ויותר נכון בנוגע להבנת השפה. אמנם לא נכחד, כי המבטא הזה איננו העברי הקדמוני, הנהו יותר אריי, מושפע מאד מן השפות האירופיות, אבל מה בזה? הן לא רק על המבטא הניחו השפות האירפיות את חותמן, כי-אם עוד יותר הרבה על הרוח והסגנון. התשוה שפתנו היום אף במקצתה אל העברית הקדמונה? לו גם הנחנו, כי המבטא הספרדי הוא הנכון, גם אז לא היה לנו להחזיק בו אחרי ששלשה רבעי היהודים משתמשים במבטא אחר, ומה גם עתה בעת התחיה בודאי אין לנו להחזיק בעתיקות, שזה מראה רק קפאון והתאבנות. החיים הנם שנוי וחלוף, והמות הוא חניטה ועמידה במקום אחד. המחזיקות גם השפות האירופיות במבטאיהן הישנים שלפני אלפי שנים? עשרות פעמים כבר התחלפו, כמשפט כל דבר חי, המקבל צורות שונות מתקופה לתקופה.

בנוגע לחיים וקפאון, יש במבטא האשכנזי הרבה חיים יותר לרגל השנוים והחליפות במבטא האותיות והתנועות, שזה מראה התפתחות והשתלמות, בעוד שהמבטא הספרדי הוא בלתי מפתח ושוה בצורתו. תחת המבטא הספרדי יותר נכון להנהיג את האשכנזי במקום הפולני, אשר יש בו מחסרון ההתפתחות של הספרדי, וגם צלצולו בלתי נעים, כי היהודים הפולנים מבטאים אותו במבטא הזרגון שלהם. ובנוגע להטעמה לא יטעימו אף מלה אחת כהוגן, ההטעמה היא כלה ההטעמה הפולנית. מה שורט הוא את האזן לשמוע: ברוך אתה ד' הזן את הכל, והכל בהטעמת מלעיל.

ש ב ח ו ו א ל ק אֶ ו ו ס ק י.

האספה בבריסל.

בשבוע הזה היתה בבריסל בירת בלגיא אספת צירי ההסתדריות הגדולות של היהודים וצירי קהלות גדולות ברוסיא, להועץ במה להושיע את יהודי רוסיא ולחלצם מצרותיהם. את האספה הקהיל הועד הפועל הציוני, ועל כן לא אבו כל החברות הגדולות להשתתף, פן יאמרו, כי מודים הם ביפוי-כח הציונים, לפעול בשם כל ישראל. ובכל זאת השתתפו באי-כח „חברת העזרה" של יהודי אשכנז, באי-כח הלשכה המרכזית לנודדי היהודים בברלין, באי כח ח' „אגודת אחים" של יהודי אנגליא, באי-כח אגודת חלוץ עצמות בווין, באי-כח ח' יסוד מושבות בא"י של היהודים ברוסיא

כל כך בלחייו או ימלא את חטמו טבק עד שהילד צועק ובוכה.

כשיעקב הירש רואה אב נוהג את בנו, מיד הוא בא ושואלו — בחור מה אתה לומד, הכבר לומד אתה „חולם חוטם"? והנער מתעקם, מפני שזקן זה פגע בכבודו ומטרידו בשאלות ששואלים לתינוק, ואז הוא פונה לאביו ואומר „בחור נאה לך, אינו יודע אף פירושו של „חולם חוטם". לפעמים הוא חוטף מידי התינוקות את הגלוסקאות והלחמניות, שבידיהם, שאמותיהם נותנות להם בלכתם לבית המדרש, או משליך את המצנפת מעל ראשם.

ויעקב הירש זיינבילש הזקן, בן בנו של יעקב הידש שו"ב, כל מה שהוא עושה לך ולשאר בריות נדמה לך שאינו מתכון חם ושלום להקניטך ולצערך, להקניט אחרים ולצערם, אדרבא נדמה לך, כי כל מה שהוא עושה אינו אלא כדרך חבה.

בילדותו אהב לרדוף זבובים ולקצף את כנפיהם או רגליהם ואחר כן השליכם. את החתול, שהיתה קשורה בכרעי מטתו של אמו, היה מכה בלי רחמים ועושה לה יסורים קשים.

פעם אחת ראה בי ילד, „חברו בחדר" מרט נוצה של תרנגול, והוא יעקב הירש בעצמו אינו אוהב לגעת בידו את העופות — שמח באותו רגע. תמיד הוא נושך בצפרניו ולפעמים גם בשער זקנו. כשהוא אוכל דגים, מאכל חביב עליו, הוא אוהב לאכול דוקא את עיני הדג. לפעמים, כשדעתו בדוחה עליו והוא במדרגת שמחה, הוא נותן ידו האחת לתוך ידו השניה ומשפשף, מכה יד ביד ואז הוא אומר: „לו היה לי יהודי באותה שעה הייתי נותן לו מכות אחרות...

ור' יעקב הירש הוא מזג טוב ואין אדם טוב ממנו...

ש. י. ט ש א ט ש ק י ם.

בשביל הגביר.

גדליה חנוך איננו בעל גאוה ובכל מקום בואו אוהבים אותו בשביל שפלות רוחו וזכות זאת תעמוד לו גם אצל הערלים דרי הכפר, שגדליה חנוך בא אליהם לעשות „חליפין" בסחורתו.

ובקלויז, שהוא מתפלל שם בשבתות וימים טובים, קנה מקומו על הספסל הסמוכה לפתח, מושב העניים והדלים. בימים הראשונים, שבא להתפלל בקלויז זו היו עוד מקומות פנוים גם בכתלי צפון ודרום, וגדליה חנוך היה יכול, לו אך רצה, לשבת במקום יותר מכבד מזה שברר לו, אבל בשביל ענותנותו ניחא לו אותו מקום. שהוא יושב עליו.

וגדליה חנוך היה לאזרח נכבד בכתל מערבי והוא יושב באין מפריע על הספסל הסמוך לפתח. פעמים שקבצני עיר אחרת באים ומטריחים אותו, הוא זז לפנה אחרת ושלום לו מסביב.

הקלויז נתמלאה בלי עין הרע מבני ארם. אותם ה„אברכים", שפגש בימים הראשונים לבואו, כבר היו לבעלי בתים בעלי-כים ועבי-כרש, מקום כבודם בצד מזרח, יהודים יפים, המתאנחים לפעמים על „גלות השבינה" וכחג הסכות, כשהם מברכים על אתרגי קורפו, הם מרבים בנענועים.

בשמחת תורה קנה לו גביר אדיר בעל כרש עב „הלבשת ספר תורה" בכלי-קדש לכל השנה ובשביל שקשה לו לעבור בין העומדים הוציאו את הספסל... ספסל זה שנדליה חנוך ישב עליה זה הרבה שנים...

ש. י. ט ש א ט ש ק י ם.

(חי"צ), באי בת הת' להשגת שווי-זכיות ליהודים ברוסיא ובאי כח הקהלות: מאילנד, קיוב, ווארשא, ווילנא ויליסבטגרד, מאמריקה, מאנגליא, מרניא, מארץ ישראל ומניי-זלנד. מספר הצירים כמאה. בהיות באספה הזאת כל חברי הועד הפעל הקטן של הציונים ורבים מהוה"פ הגדול היתה ביום א' ש"ז ישיבת הוה"פ הציוני. — בפתיחת האספה ביום ב' התאונן היושב בראש, נשיא הוה"פ דוד וואלפזאהן על דקדוקי העניות של חברותינו, שנמנעו מהשתתף באספה השובה בזאת לטובת אחינו האמללים, יען יצא דבר האספה מאת הציונים. ביחוד נגה את היק"א ואת ח' בי"ח. פרופסור מנדלשטם מקיוב דרש על מצב היהודים הכללי ויוכיח, כי בא העת לדאוג על הכנת מדינה מיוחדת ליהודים, אשר לא ירעו בה רגז ולא יהיו בה זרים. אלפרד נוסיג דרש ע"ד המצב האקונומי. מאצקין מברלין דבר ע"ד הרג היהודים ודבריו עשו רשם אדיר. ע"י ד"ר קלעע מברלין הוצע, להוציא כמה אלפים ילדים של עניי היהודים ברוסיא ולגדלם במערב אירופה לאנשים מועילים. האספה החליטה לכונן הסתדרות יציאת היהודים מרוסיא ולקבוע ועדים לעזור את הגולים בכל הארצות. לע"ע נקבע ועד מכין, שבתוכו נמנו מר גרינברג מלנדון ומר פאול נתן מברלין, העסקן המפורסם מ„חברת העזרה". מפני הגזרות החרשות על כניסת הגולים לאמריקה ולאנגליא החליטה האספה להפנות את קצת זרם הנדידה לארצות המזרח הסמוכות לא"י, כמו למצרים ולבבל ולסוריא.

מהעולם הציוני.

מלך איטליא והציונות. אחרי אספת הציונים באיטליא קבל מלך איטליא את ראש ועד הציונים באיטליא, עורך-הדין פ. ראוונא בביתו ויחקר וידרוש מפיו על אדות הציונות בימים האלה ועל התקדמותה ויתענין מאד בדבר וירב לשוחח עמו.

הציונים והארציים. באספה השנתית, שהיתה להסתדרות הציונית במלכות בריטניא בעיר גלזגאו הוצעה הצעה, כי גם אגודות הארציים תשלחנה צירים לקונגרס ציוני. ההצעה נרחתה. כי הארציים קבלו גם נוצרים אל הסתדרותם, הרוצים לעזור ליסד מדינה יהודית והקונגרס הציוני הוא רק ליהודים.

הפרלמנטרים האנגלים בעזרת הציונים. מאתים וחמשים קנדידטים לפרלמנט האנגלי הבטיחו לפרנסים מונטיפיורי, כי נכונים הם לעזור את הציונים להשיג מטרתם. רק שלשה, וכהם שני יהודים, ענו, כי הם מכבדים את הארציים.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ראש האזרחים בעירנו ד"ר לעא מנה את היהודי ד"ר מיכאל ליינקראם לקונצפיסט במאגיסטראט. זוהי הפעם הראשונה, שהתמנה יהודי למשרה חשובה כזאת במאגיסטראט. — ד"ר ראפאפורט די פוראדא מסר לראשי הקהלה פה אלף ככר פחם, לחלקם בין עניי היהודים פה. — בערב יום א' בשבוע הזאת דרש ד"ר ריבארד ראפאפורט מווין בלשכת הקהלה פה ע"ד הכרת היהודים בתור לאום והפרדתם בבחירות. רבים, שלא ידעו עד כה את ערך הדבר נוכחו מדבריו, כי אמנם לא תואנה מבקשים היהודים בזה. נ.

וויטקוב. ביום ועש"ק י"ר לחודש טבת הלך סוחר הסוסים שמעון פאָרהוריץ מוויטקיב עם שתפו לכפר קורצין בקרבת קריסטונופול לרגל מסחרו. ראשית דרכם היתה לאכר אחד, שקראם לקנות אצלו זוג סוסים ואחרי שלא יכלו להתפשר מהרה לא התעכב עוד שתפו בהכפר וישב לביתו, עירה וויטקיב. ושמעון נשאר בכפר עד היום הזה כאבן במצולה וכל התקירות והדרישות אחריו עלו בתוהו. כל יושבי הכפר מעידים, שלא ראוהו יוצא מבית האכר הנ"ל ואחר בדיקות וחפוש בבית האכר מצאו עגלת-שלג מטנפה בקצה מעט בדם וגם סמרטוטים מטנפים בדם. הזנדרמים הזמינוהו לבית-הדין בסאָקאל וישימוהו לע"ע במאסר, אבל לא הודה עוד. כר-לבא.

בארנוב. (על דבר משפט הורגי היהודי הנכבד ר' נטע לייבלער בכפר ראזיאָנט, ראה „המצפה" גליון מ"ט). אחרי אשר נלקחו הרוצחים לבית המטרה עירה מיעליץ, כל עמל השופטים, להוציא מפיהם דבר לאמתו עלה בתהו, כי כחשו בכל. וגם מהאנשים, אשר באו למאות להגיד עדות, לא נודע להשופטים כלום. רק אחר עמל רב חפצם בידם הצליח. העגלון, אשר נסע עם היהודי אל הכפר, ספר לפני השופטים, כי אחד מן הרוצחים התחפש לשומר-שדה והוא הטה את העגלה למקום שאיה. גם עבד יהודי כפרי הגיד בעדותו, כי הוא מכיר אחד מן הרוצחים. על שאלת השופט „מה שמעת ?" ענה בככי: שמעתי, כי שומר שדה אנכי. הדברים האלו נתנו עדיהם, כי כנים דברי העגלון. מעדותם זאת ערכו השופטים פרטוקל ויבאו לבית הכלא, אשר שם המתחפש עצור ויאמרו אליו: עד מתי תכחש, הלא שותפך אמרו, כי רק אתה הרגת את היהודי, הביטה וראה את הפרטוקול. הנאשם נבהל ויבקש על נפשו, באמרו, כי הוא לא הרג את היהודי, כי-אם שותפיו. מזה ערכו השופטים פרטיקול וילבו לחצר המטרה, אשר שלשה הרוצחים עצורים שמה וכאשר פרשו את הפרטוקול לפני הרוצחים וכאשר ראו כי שותפם העיר עליהם הודו כי אמת הוא, שהמה היו עמו כשעת מעשה, אבל המת רק אחזו ביהודי והמתחפש הכהו. מנגורם דרש מהשופטים להביא קומיסיא חדשה לבדוק את גוף הנהרג אחרי קבורתו זה ששה שבועות. השופטים לא השיבו את פניהם ריקם. תוצאות הדבר אודיע. ר"ב.

פרמיסלא. אור ליום ו' שעבר הלך אורח אחד דרך כפר סמוך לעירנו ויסר אל בית המרזח ויחל את פני בעל המלון, יהודי ארוק, שיתן לו מקום ללון, כי נודד מרוסיא הוא ויספר לו את כל הרעות המוצאות אותו בדרך, היהודי רחם עליו ויתן לו ארוחת הערב וגם מקום ללון, בבקר בקש האורח, כי יתן לו לאכול בשבת אצלו, כי אין לו כסף לקנות, בעל המלון נאות לו גם לזה. במוצש"ק אחר הבדלה שמע האורח, כי לוה בעל המלון חמשים כסף מאת שכניו לנסוע העירה לקנות י"ש. ויבקש מאתו לקחת גם אותו העירה על עגלתו. בעה"ב נאות גם לזה. בדרך עצר האורח את הסוסים ויוצא סכין מצלחתו ויאים על בעה"ב, שאם לא יתן לו המעות ידקור אותו תיכף. היהודי התחנן לפניו, כי לא יקח ממנו הכסף, כי נפשו הוא לוקח, כי לא שלו הוא, כאשר ראה כעצמו. אך האורח לא אבה שמוע לתחנוניו יגזול ממנו את הכסף וימלט. ובעה"ב הפך את העגלה. וישב לביתו בפחי נפש. בבקר הלכה האשה לתצר והמצא בעגלה צרור חפצים, אשר שכח האורח בחפזו לנוס. בצרור נמצאו טלית עם זוג תפילין. התפילין נחשדו בעיני האיש, כי ראה כי תפורים הם בחוטים ולא בגידים. ויפתח את ה„של יד" ומה השתומם לראות, כי בתובו מונח שטר בן מאה כסף. ומה גדלה שמחתו בפתחו את ה„של ראש" וימצא שם שני שטרות בני מאה כסף. השמחה רבתה בבית, אבלם נהפך לששון. והגנב נזכר, כי שכח את צרורו על העגלה וישב בלילה אל בית המרזח ובקול בוכים התחנן לפני בעל המלון, כי יפתח לו הדלת, כי מתחרט היא על אשר לקח ממנו את הכסף והוא חפץ להחזיר לו את הגזלה, אך היא יחזיר לו את חפציו. וישלח היהודי בחשאי את שפחתו דרך פתח אחרת לקרוא לשכנים לעזרה. השכנים באו ואז פתח את הדלת וישב לו האורח את כספו ויתפשוהו וביום ב' בבקר הובא לבית הסהר בעירנו.

יוסף רובינפעלד.

מכתבים מארץ ישראל.

ירושלם. ב"דטבת. הקר גדול וחזק מאד. אחרי ראשית החרף הקייצי, ואחרי הגשמים הרבים, אשר ירדו די שבעה, עוד טרם זכינו לימים אחדים תכופים של אויר חם, ויושבי עירנו, אשר לא הרגלו לחרף עז כזה, סובלים בימים האלה במלא מובן המלה. פה לא יכינו להם בעלי הבתים תנורים, אשר יחמו להם בימי החרף, יען על הרוב ירד הגשם רק ימים אחדים ואחרי זה יבואו שבועות מספר, אשר השמים כהירים וגם עב קל לא יראה עליהם, וגם מלבושי עור כנהוג באירופה אינם נהוגים פה, כי באמת לא היה זה פה צרך גדול; ועתה כי חדשה נהייתה, כי כפור כאפר יפזר וקרחו כפתים, יסבלו מזה יושבי העיר נורא מאד, וביחוד העניים והאביונים, אשר אין ידם משגת להושיע לנפשם בעת צרה זאת. ומחיר הפחמים עלה גם הוא במדה רבה, יען כי הפלחים, המכינים את הפחמים ומביאים אותם העירה, טעונים על גמליהם, למכור לאשר ידרוש, אינם יכולים לבוא העירה בגלל הגשמים, ועוד זאת להיותם עסוקים בימים שאחרי הגשם, לחרוש ולזרוע את שרותהם.

הטיבו אשר עשו מנהלי „ועד הכללי", לפתוח חנות ולמכור פחמים לכל אשר ידרוש במחיר בינוני, ועפ"י פתקאות מאת הממונים לדבר זה נתן פחמים מאת החנות הזאת.

— והקור לא-רגיל הזה, שבא לנו כאורח לא קרוא וכמו מדה חדשה הבאה מערי אירופה — הסב להמלעיגים ללעג ולאמר, כי מדות חדשות נעשות בשמים ממעל ועל הארץ מתחת...

וארצנו, אשר הצטיינה תמיד כאוירה הממוזג והתי ערש בתי-השלחין (בירות) והוציא מיד שנה בשנה רבוא רבבות תפוחי-זהב, לימונים ואתרוגים, ומזה היו מתפרנסים מאות משפחות בככוד, מי יודע אם בעקב הקור לא ייבש גם ענף עסק זה. — ועסק בתי-השלחין היה עד כה אחד מהעסקים הקרובים לשכר ורחוקים מהפסד, וכל איש, אשר היו בידו איזה אלפי פראנק ויאבה להתם בעסק בטות, היה קונה לו בירה כי ירוע ירע, אשר זה עסק פורח, מביא לו בכל שנה רוח ידוע, ואם בזמן מן הזמנים יאבה למכה ימצא לו קונים, כי קפצי זבינא, ואם הקור של השנה הזאת ישאר אזרח בארצנו, ובכל שנה נסבול ממנו במדה אשר אנחנו סובלים מאתו כעת, אז חלילה הרס ואבדון צפוי גם אֱלי העמק הזה, ואתו יכרת מחית מאות משפחות ועסק אחד, אשר היה לתפארת לארצנו.

— המצב בעירנו ככלל, לא זה בלבד אשר לא הוטב, כי הנהו הולך ורע מיום ליום. דרכי המסחר אבלות, אין ממה להשתכר, והמשתכר משתכר אל צרור נקוב, והנה בעוד חמשה שבועות יבואו ימי משך הדירות, אחת התקופות היותר נוראות ליושבי עירנו, כי ביום משך הדירות (מוחרם), שיחול בשנתנו זאת בר"ח אדר, ישלמו כל השכנים את שכר הדירה בעד כל השנה הבאה, לא יחסר גרה, והעניים והאביונים, שאין ידם משגת להוציא סכום מסיים כזה כפעם אחת, רע מצבם באופן איום מאד, כי גרש יגרשום. והכוללים בירושלם, אשר מרוסיא יינקו את תנובתם, לתת חלוקה לאנשי עירנו, היו מכוונים את השעה לחלק את החלוקה לאיש איש לפי מספר נפשות ביתו, בטרם יבואו ימי משך הדירות, וקבל כל אחד את שטרותיו והלך אל אחד מבתי גמלות החסדים והחליפו לו את השטרות בלא שום גרעון, ובעת אשר לא יספיק להשיג גמ"ח והלך אל הסרסורים הקונים את השטרות האלה ברבית מועטה, ועשה אותם לכסף מזומן, להוציא את נפשו מצרת בעל הבית, כה היה הדבר מימים ימימה. אולם עתה בסבת ההרג השור והבזה, אשר באו על אחינו ברוסיא, אשר המה היו המשפיעים את כסף החלוקה — נבוכו ממוני הכוללים ודעתם הסבל, כי אינם יודעים מה לעשות, אם לתת גם בשנה הזאת שטרות על חשבון כסף החלוקה בי תבוא, או כי יחדלו, באשר אין יודע אם גם בשנה הזאת יבוא כסף-חלוקה. שאלות טלגרפיות הולבות מהממונים פה לגבאי ארץ ישראל, אשר בחו"ל, להורות להם את הדרך בה ילכו בפסק דין זה, ואיך ידונו דיני נפשות (כי דיני ממונות בא"י הוא דין נפשית ממש). אולם גבאי א"י יושבים כעת מחוץ לרוסיא, כי מתחבאים הם מפני הסער הנורא, וגם מהם נעלם פסק הלבה זו, כי אינם בקיאים במצב הדברים, איך הוא בעת ברוסיא. וזקני תלמידי החכמים, האלמנות והיתומים, העניים והאביונים, לבכם מלא יגון ודאגה, ימר להם מר.

— בית חנוך נערים וישיבת בחורים בעיר קדשנו, הנוסד זה רבות בשנים ע"י הרב ר' אהרן יוחנן בלומענטהאל, הוא ישיבה גדולה בעד נערי בני ישראל, בו יחונכו הילדים בחנוך מאד נעלה עד להפליא. ילדים אשר בעת הכנסם אל הבית הזה היו פרועים לשמצה, ויהיו „בני שם" ברוע הנהגתם, הנה אחרי היותם בבית הזה זמן קצר היו לבני תרבות, הולכים בדרך ישר ומוצאים חן בעיני אלקים ואדם. לדאבון לבב כל מוקירי מפעל טוב ומועיל הנה שקוע המפעל הזה בחובות עצומים, וראוי מאד לאחב"י החרדים לדבר ה' והחפצים-בהנוך הגון לילדי ישראל בא"י, כי בטובם יתמכו נא בימין המוסד הנכבד הזה אשר רב טיב צפון בהנהגת מנהליו את הילדים הנמסרים לידיהם.

— השנה הזאת היא שנת יוקר, שאין במוה, מחיר כל מזון עלה פי שנים, כל מיני ירק אשר זה יאכלו לתאבון אחינו הספרדים. הבשר וכל מאכל אשר יאכל, הכל יקר מאד, ומצב יושבי ציון, אשר רבם ככלם עניים — רע מאד. ה' ירחם.

שמואל א. טיקטין.

ירושלם. ביום כ"ב טבת נתפרסמו מידעות מטעם הרב הגאון מוה"ר יעקב שאול אלישר שליט"א, חכם

אין נתן מאומה. ויצא החוצה כמר נפשו ולכו נשבר בקרבו בזכרו את אשתו השוכבת למעצבה כביתו ואין עצים ואין אש בקרה. וילך ויתע כשכור ללכת אל יורגה התנו.

הלילה היה וגלי אור שטפו יצאו מחלונות הבתים. וכרחוב הרומני, ששם יושב יורגה — אשר היה זה עתה למשנה שר העיר — כבית גדול ורחב ידים, אור יקרות זרוע מסביב, משהפך לעיני כל עוכר. ויבא ליאון ער בית חתנו ויעל במעלות, וישלח ידו אל המצלה ויצלצל ברפיון ידים והוא רועד וחרד מקר ומפחד לבכו, אשר יפחד, פן יגרשוהו משם.

וכחוצות העיר קול ששון ושמחה ושירים והמון חוגג, ומכית חתנו קול מצהלות עולה באזניו ובהפתח הדלת והנה גל אור נגע אל עיניו: אלון הלדה עמד לפניו כליל בהדרו עוטה אור מסביב. והושט לו השפחה חלת לחם ולא קבל, באמרו: דבר לי אל האדון. ויבא יורגה והוא הדור בלבושו ולוטה כאה אחריו. ושלשה ילדים התרוצצו כבית הנה והנה וישמחו ויצהלו וימחאו כף.

ויגד ליאון לחתנו, כי מתילדה חולה למות ובחדר משככה קרה ובכיסו אין אגורת כסף, ובדברו ויהי כאוב מארץ קולו מחרדת לבו. ויורגה רעם פנים וישלך אליו שקל כסף ויסגור את הדלת אחריו, ולוטה שמעה את קול אביה, אך הפנתה אליו ערף ותשעשע את ילדיה ותכט אל האלון ותנהר. וליאון שב הביתה וילך הלך ובכה. הוא בא כסף הבית ומתילדה נפחה נפשה במכאובים נוראים.

הכפור השתרג עלה על הקירות הלחים ושריגיו נוצצו כעין הכדלח לאור הנר, אשר העלו שם בחדר; ומתילדה משככה על הארץ ורגליה שלוחות לעמת הפתח, וליאון נאנק וכוכה ומאחז פני כגדיו הכלים והקרועים ככר לו.

ויפתח יונה את הדלת וירא את המתה ויחרד לבו. וכידו ערך כסף ופקודה כתובה למתן עצים, נתנו מאת חברת מחזיקי יד עניים יהודים. וישם את הכל על השלחן וילך ולא דבר כל מאומה.

ועוד מעט ונרות העלו למראשותי המתה ואיש יהודי זקן יושב וקורא משניות. ביום השני באו המקברים, אשר שלח אותם יונה, וישאו את מתילדה כעגלה אל מקום מנוחת עולמים, ובעת ההיא נתנה לוטה מנוחה לעצמותיה, העיפות ממשתה ומשמחה, על מצע רך וטוב ותעל על לבבה את כל החלקות, אשר דברו באזניה ידידי בית אביה.

ב.

ויעברו ששה ירחים אחרי קבור ליב את מתילדה אשתו ובכל עמלו, שעמל, לא השיגה ידו די מחסורו. וישו מהר לבא עליו כשואת פתאום ויהלמהו מהומה גדולה עד אשר עברו עליו ימים וירחים ועודנו לא יוכל למצא ידיו, לחשב דרכו ולדעת את המעשה אשר יעשה. כעלותו כסלם החיים עלה והשתנות מסוכן היער לכעל אחוזה, מעני לעשיר, הסכין עד מהרה עם חיי ענג ורוחה, אך כררתו במעלות אשר עלה כשל כחו ולכבו, כי לא כאשר יקבל איש את הטוב יקבל את הרע, ואיש לא היה כארץ, אשר יחזיק כידו ואשר יעזרהו עזר מעט בהכשלו. כתו היחירה לוטה, אשר הסבה את שמה לנוצה פסקה, לא נתנה אותו נם לדרוך על מפתן כיתה.

אך עתה ידע את חטאתו, אשר מצאה אותו, עקב אשר חנך לכתו על פי דרך נכריה, עתה ידע לבבו מה רכה האכדה, אשר אבדה ממנו כתתו ידים לפרי בטנו להתנכר אליו, ומה רע ומר הפרי, אשר נשא לו „לב טהור“, בית הספר הקתולי, אשר גדל את כתו שם, למען עשות גם הוא כמעשה האנשים אשר כגילו, למען לכת בחקות החיים. מה ארכו לו לילות החרף בחדרו הצר והקר, לילות עמל ויגון ולחץ לבב ומוסר כליות. כחזון לבו ראה את מתילדה אשתו, אשר לא השכילה אל ילדיה בחייה ואשר לא היו עיניה ולבה כל הימים כי-אם להתיפות ולבקש אהבה ואשר מתה כאחת הנכלות כעני וכחסר כל: ראה את יוהן בנו ופניו כעין הדנג והפצע הארמדם ברקתו, ככל אשר ראהו בציריך בבואו שמה לקכרו; ראה את קנה-המורים, את המשחית, אשר כחר לו בנו לכרות בריתו את מות וכל חזיונות הכלהות האלה מררוהו ויעציכוהו וידריכוהו מנוחה ביום ובלילה, בהקיץ ובחלום. לככו הכה אותו תמיד, אף כליותיו יסרוהו על אשר לא השכיל לתת בלב בנו אמונה ומוסר ויראת אלקים, המלאכים הטוכים ההולכים לפני האדם להמתיק לו מרידות החיים ולחזק את ידיו בכל המסבות המתהפכות על דרכיו. ויזכור ימים מקרם, ימי התענגו על כל טוב, ימי לכתו בשרירות לבו והתרועעו עם כל ריק ופוחז מבני הנכר, למלא כרישם מעדניו, מבלי שום לב לעניי עמו, הנמקים בחסר ובכפן, ויזכור ונפשו עליו השתוחחה ולבו ענה ואמר לו: הלא על רוב עונותיך ומשובותיך הביא עליך אלקי המשפט את כל הרעות האלה. מה אשר את מתילדה! הלא טוב לו כי יציע שאול מתהלך כל היום כצל כנטותו, נשבר ונדכה ולבוש קרעים ועיניו אל יד אנשי חסר וידו שלוחה לאגורת כסף ולככר לחם. ואולם יום אחר יום עבר ואין כל פתח תקוה לעבודה ולמשכרת ואין איש חונן ונוהן ואין

וישראל דללו וימכו. על-כן עשה אות שני: „יהי נא חרב אל הגזה לבדה ועל כל הארץ יהיה טל“. כלומר, ברכת טל ומטר על אדמת ישראל, והמדינים יגלו אל מדבר ישימון, מקום שרב וצמא. — וכאשר בא גדעון אל מחנה מדין בפעם הראשונה עוד לבו נקפו ויהי לו החלום לאות באופן הפוך: „והנה צליל לחם שעורים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכהו למעלה ונפל האהל“. הפתרון: „גדעון בן יואש א י ש י ש ר א ל נתן האלקים בידו את מדין ואת כל המחנה“. צליל לחם הוא סמל ישראל העוסקים בהוצאת לחם מן האדמה, והאהל הוא סמל מחנה המדינים, יושבי אהל ומקנה.

ש. מ. ל

נצוצות.

מוקדם ומאוחר. בשעה שאני אומר לתקן את העולם כלו מונחת כתנתי קרועה ואין מי יתקנה.

יחס ההצטרפות. העבד עובד לרב אחד והרב — לעבדים רבים.

אדם קרוב אל עצמו. צוארוני יציק לי יותר מכל הקפיטליסטים שבעולם.

קצרה וארוכה. נקל להביט בפני המות בלי חת מהביט אל עין החיים בלי קנאה.

כי לכך נוצרת. למה בן אדם תלמד את בנך דעה והשכל — למדהו לטרוף טרף, כארי וכזאב, כי זהו כל האדם.

בית ספר חדש. לך אל בית החולים, בריא, ראה חוליו וחכם.

***

האמת שלא בעתה קשה מן השקר בעתו.

***

טוב בגד קרוע ולב שלם, מבגד שלם ולב קרוע.

***

איש משביל לסוס דמה, יכה ועוד ירדוף קדימה.

***

נורא לאיש להפרד מן החברה ולהיות בודד במועדו; אבל נורא שבעתים להיות כל ימיו רק גלגל החוזר כמכונה הגדולה, הנקראת עולם.

יצחק שאנער.

Dodatek do „Hamicpe“ Nr. 5.

רמת המצפה

יוצאה לאור בכל חדש

חוברה ב.

אגדות של דופי.

(סוף)

מימי הכנסיה הנוצרית הראשונים בקשו חכמיה ומוריה להראות בראיות שונות, שיהדון עם ישראל וסגלתו תמו בחרבן הבית, יען אז שפך הקב"ה את כל חרון אפו על גוי כבד עון הזה ויפן ממנו ותחתיו קם עם חדש, ר"ל הנוצרים. — במשך הימים התרופפו העמודים האלה ויטו לנפול, יען חדלו חכמי הגוים להאמין בברית החדשה וק"ו בתנ"ך וא"כ לא יכלו לסמוך על ראיות לקוחות מספרים כאלה. אבל אם אבדה הסבה הדתית הזאת לשנאתם ואינם שונאים אותנו עוד לשם „מצוה“, בכל זאת רשעם ורוע לבכם בתקפם עומדים ושנאתם את בני יעקב הולכת ונגררה סתם לשם איבת בני שם. נטות רוחם הזאת נכרת בכל מלה היוצאת מפיהם והנוגעת אלינו. אם גם נבדוק ונחפש בעיון רב, לא נמצא כספרי חכמי הכנסיה הנוצרית מכל המינים — זולתי פ"א כיוכל — אף תהלה אחת או כטוי התפלאות על יפי ועדן נשמת היהודים. כל היודע את קדמוניות היונים ימלא פיו תהלהם, אבל לעומתנו אמה אחרת בידם, למוד בו את גדל פרינו, עלינו יבקשו תמיד תואנה להשפילנו. בראותם שם זבוב נוצץ בלילה, אז אינם כושים לאמיר, שממנו יוצא האור המאיר לארץ בלה ובראותם אצלנו חמה זורחת יעיזו לאמור, בי קבלה זהרה מאחרים. אם יחזו שם חקים שפלים במעלה מאשר אצלנו יעיזו את מצחם להגיד, שמהם לקחו אבותינו וישימו בכליהם ויעשו את הורתנו פלסתר. אל

יחשוב אדם שדבר בזה איננו מזיק לנו. על זה נאמר: יותר מאשר כתוב וחרות על האבן מוצאים וקוראים שם. הערך הקל אשר יעריבונו, לא יחול על ראש אבותינו הקדמונים לבד, כי אם אנחנו ערבים בעד הכל, בעד אשר ישנו פה עמנו היום ובעד אשר כבר עלה למרום לפני אלפי שנה. משפטיהם הנגזרים על עם „ישראל" ישאו „היהודים" מכל הזמנים וכיחוד החיים עתה, וע"כ מוכרחת כנסת ישראל, אם לא למען הכבוד בעצמו, אזי בגלל הרע החומרי הצפוי לה מזה, להלחם בכל עוז את השקר הזה, המכחיש ערך מעשים אמתים והמעור עיני ההדיוט בדבר, השופט את עם היהודים, דוחו ותכונתו הנפשית על פי מסקנותיהם, לבעבור סדר את אופן מהלבו ויחסו אל בני העם הזה, היושבים אתו בארץ אחת ובעיר אחת.

בטרם אכלה את דברי ע"ד „פשטי" מפרשי התורה החדשים הנ"ל, אביא, „פשט" אחד, אשר העלה הפרופ. דליטצש בחקירתו מחרבות בבל. בכתובת לוח אבן מבבל נמצאה מלה, אשר חציה השני חסר מהכתב, יען נפחת או נמחק ורק חכמי כתב היתדות הוסיפו הברה אחת וישלימוה למלת „שפתא" ופרושה הוא יום כעס ומזל רע. יום כזה היה לבבלים שלש פעמים בחדש; ביום ז', י"ד וי"ט. והנה זכר הפרופ' ד. את יום השבת, אין זאת, אומר הוא, רק תקון יום השביתה ושמו, שנימו גם יחד נלקחו מיום המארה הלז, אשר גם את שמו רק עפ"י ההגהה הנ"ל נדע. היעשו חכמים כמעשה פשיעה הזה גם בחכמות אחרות? בקלות ראש נוראה כזו יוציאו משפטם על תקון גדל הערך בשבת היהודית, אשר הורם בזמן הזה על גם ע"י הדורשים זכיות לפועלים, לדרוש יום מנוחה אחד בשבוע. מוטב שאבות מחשבה כזאת יהיו יושבי בבל מאשר להודות עליה לעם היהודים הזעומים.

המדרשים החדשים האלה משונים בתכנם מכל אשר קדמם, אבל אופן ה„דרש", ישן נושן הנהו. הלא הוא צמח משאיפת כל אדם לבקש סעד וסמך לדעותיו בכל אשר ימצא, להתלות באילן גדול, למען הגדיל את הרושם על הבריות ולעוררן לקבלן. בכה גם המפרשים את היהדות עפ"י שטה אחת לא יסתפקו לאמור שזאת היא השקפתם הם, לא יודו, שקבוץ הרעיונות וסדורם, השונים ממחשבות קדמוניהם, מעצמם ומתבונתם חדשו או קבלום מבני עם אחר, אך כל מגמתם היא להוציא כל הגה, העובר על שפתם, מדברי הזקנים הקדמונים, אשר לא יבלו בשום אופן להתכון להם, כי זרו להם לגמרי. ידידיה האלכסנדרוני הוא הראשון ממין „הפשטנים" הזה, בספרות „החכמה", ד"ל הפלוסופיה היונית. במחנה העבדים והיונים המתיהדים ואחרי כן ב„חכמה"

התורניים הדיינים... יצ"ו בכן ניתן לאלו הצדיקים מדור בפני עצמם לבוא גם על החתום—.נאום... קרעמיי' באאמו"ר... מהר"ר... זצלה"ה ונאום הק' יעקב מרדכי... מוהר"ר שמעון זצ"ל [24]) ונאום הק' משה בה... הרר"צ הירש שור זצ"ל [25]) ונאום יעקב ב... יצחק זצ"ל נקרא ראטנער המוכיח [26]).

(סוף יבא)

אותות גדעון בן יואש.

ברור הוא, כי בכל האותות שבתנ"ך יש איזה ענין סמבולי. במקום אחר ברדתי זאת בפרטות. ואב לכלם הם אותות גדעון בן יואש, כי זרות מתמיה נמצאת בהם, אם לא נפרשם כדרך סמבולי: „הנה אנכי מציג את גזת הצמר בגרן; אם טל יהיה על הגזה לבדה ועל כל הארץ חרב וידעתי כי תושיע בידי את ישראל כאשר דברת". המדינים, שהשחיתו את ארץ ישראל בימי גדעון, היו ערבים אנשי מקנה, יושבי אהלים וישראל היו עובדי אדמה. הגזה היא סמל מחנה המדינים העוסקים בגזת צמר והגרן הוא סמל ארץ ישראל, שהיא ארץ אגרי-קולטורית. הכנסת הגזה אל הגרן מתאימה אל כניסת מחנה מדין לארץ ישראל. והסמן היה אם רק גזת הצמר תהיה לחה וכל הארץ יהיה חרב, בלומר שרק במחנה מדין ישפך דם ולא במחנה ישראל. אחרי המלחמה והנצחון היה צרך בברכת הארץ, כי הערבים ומקניהם השחיתו את יבול האדמה כמה שנים

[24]) הוא הג"מ יעקב מרדכי דייבש ב"מ שמעון מחליש, שהיה רב"ד בקראקא וחתום כ"ד טבת תנ"ה בראש הרייגים על הסכמתם ע"ס מקור חיים (פיורדא, תנ"ז) ונפטר ער"ח שבט תס"ו זקן ושבע ימים (פנקס החי"ק רכ"ו ע"ב).

[25]) הוא הג"מ משה בהרב הרר"צ הירש שור (דברי חפץ הנ"ל ע' 35 סי' ל"ב) חתן בעל מגלה עמוקות ובהג"מ היים שור בעל תורת חיים הנקרא ר' משה ר' ענזילש, בר פלוגתיה של הג"מ פנחס אויערבאך בעל הלבה ברורה ונפטר ח' אב תנ"ד (לתולדות גד"י ע' 18).

[26]) ר' יעקב ב"מ יצחק ראטנר מת א' דר"ח חשון תמ"ד, ובתוב עליו בפנקס החי"ק קצ"ט ע"ב: יזכור אלקים את נשמת המוכיח הגדול צדיק וחסיד זקן ושבע ימים מהר"ר יעקב בן מהר"ר יצחק זצ"ל נשמתו הקדושה תהא צרורה בצרור החיים ומיתתו תהא מכפרת עלינו ויהא מליץ יושר עלינו. שיבא גואל במהסה בימינו. מת ונקבר ביום ד' יום ראשון דר"ח חשון תמ"ד (ובעל עיר הצדק ע' 181 סי' ל"א מביא בנוסח מצבתו בטעות „ער"ח חשון" במקום „א' דר"ח חשון"). הוא הניח בן במותו (שנעלם מבעל עיר הצדק שם ומידידי הרב בעל שם הגדולים דף ק"ו סי' ע"ד) והוא המובא בהקדמת הס' אור ישראל (פפד"א, תס"ב) בזה"ל: „שמעתי מפי המוכיח הגדול הרב המופלא מהור"ר יצחק בן החסיד המופלא המוכיח המפורסם במהור"ר יעקב ראטנר ז"ל".

לחם לשבור רעבונו. לא דאגות ריקות, לא רעיוני רוח לקחו הפעם את לבו, כי חסר כל, כי גם לחם חקו לא נמצא לו.

ובכל זאת קשה היה בעיניו מאד ללכת אל יורנה חתנו, אשר סגר את הדלת בפניו כנגע מתילדה אשתו; טוב לו כי ירעב משאול מאומה מלוטה בתו הבוגדה. עוד דרש דרש ליונה הלד, אשר היה לו סוכן לפנים, אך גם הוא חמק עבר, כי יצא לאמריקה בהגיע עת האביב, ומבלעדיו לא היה כל איש, אשר גורלו יגע אל לבו.

ויגע חדש זו וכל תפארתו והדרו וחמודתיו עמו, כל היקום התחדש ויה מלא אור וחיים, רק ליב גע בחוצות קודר, מזה-רעב, ויהלך אט עד הרחוב הרומני, כי לא אכל לחם זה שני ימים, הרעב דחה דחהו כמלאך רע ויובילהו להשתחוות לפני פתח יורנה לבקש פת לחם.

עצי הגנים עדו את עדים, הצפרים נתנו קול מבין עפאים, והשמש, אשר זה מעט יצאה על הארץ, הריקה מעליה הזהב והכתים רחצו בשפעת אורה. וליב, אשר אמש נדדה שנתו כל הלילה, פער פיו וישאף את הרוח הצח בנפש שוקקה וישקף כמכה-תמהון בעד החלונות הגדולים הפתוחים ויבט אל כל כלי החמדות, אשר בבתי האצילים. הוא הלך בכבדות והמשרתים והמשרתות עוברים על פניו הנה והנה וכידיהם סלים מלאים כל מקח, כשר-צאן, ככרות-לחם יפה וטוב, וכל ירק למינו, ויבט אליהם ויאשרם כלבבו, כי יש להם לחם לאכול, שבר רעבונם. וכמעלה הרחוב נשקף הבית הצהב אשר לחתנו. ושם לוטה בתו, שבכה הרבה לפזר עליה מהונו, שבכה אהבה בכל לבבו ועתה אינה שמה לב אליו ואל כל צרותיו, כאשר לא שמה לבה אל מות אחיה ואל מות אמה. לא ידע כי ראש פתנים אכזר בקרב לב האשה הזאת וגם לא האמין, כי היה יהיה כדבר הזה, לולא השיגוהו הימים הרעים והמרים האלה.

וילך בלא כח עד בואו אל שער החצר אשר לחתנו, ויבט רגע אחר אל שתילי השושנים, אשר הוציאו פרח ויציצו ציץ וישיתו צל מסביב, וירח את ריח הניחוח וילחץ באגרופיו את בטנו כהאמינו, כי בזאת ירוח לו. מה קשתה בעיניו הליכתו זאת, אשר הלך לפרש כפיו אל בתו, לבקש חסד מידה! כמעט היה עם לבבו לשוב על עקבו, כמעט התאוה למות שם אחרי הדלת הנוצצת לאור השמש היוצא על הארץ, אך הרעב הרע והמר דפקהו מאחריו ויצק לו ויאלצהו ויעל במעלות האבן הפונות אל הביאה הראשה ולבו כל עמו. ויפתח את הדלת בנחת ואור השמש חדר אל הביאה ויתעלם במראות התלויות על הקירות ובזכוכיות הבדלח, אשר על המנורה מסביב. ויעמוד ליב תחתיו רגע

שמחה מראש על דברת כתבי העתים, אשר ידכרו כה בשערים, כי הגדילה לעשות. הפרדה מעל הוריה, אשר לא גדלוה אתב מנער, לא עולל לנפשה מאומה, וענכתה ותאותה, לעשות לה שם בשערים כהור עלמה רבת העלילה, הסירו כל שמץ נחם מלבכה.

וכמו השחר עלה והעגלה עמדה לפני המלון „צרפת". ויסורו שמה ובשרם סמר מקור, ויבאו אל החדר החם, אשר הוכן להם ויכרתו ברית אהבת עולם איש לאחיו.

לשוא יצאו הרודפים אחריהם, הבורחים ישנו כשלום בחדר החם במלון וכל מאמצי אבי הבורחת וכל המסות, אשר נסה להשיבה אליו, היו ללא הועיל. לוטה המירה את דתה ותהי ליורגה לאשה.

*

מנוסת הבת נגעה עד נפש אביה ותהלמהו. כעת ההיא החל גם המחסור לשקוד על דלתותיו וכאי כיתו עזבוהו ומתילדה זקנה, קמטה ולא עת. כל הרעות האלה עוד לא גדלו מנשוא, אך הנה באתהו פתאום שמועה מציריך ותכריעהו. יוהן ירה חץ מות לרקתו בגלל אהבה נכזבה. הוא אהב עלמה משוררת בבתי המחזה ובהודע לו, כי נתנה את דודיה לאחר, שם קץ לחייו. ויסע שמה ליאון, לקבור את בנו ומתילדה נשארה שכולה וגלמודה בכיתה, אשר יבאו בו המנקשים מבשרי עני, כינשופים מבשרי המות. ליאון שב נשבר ונדכה וכביתו ינקשו הנושים לשארית רכושו ושמו מסגר על מסגר על כל הנמצא ונמכר בשער לקול תפים ביד השוטרים, וכל הטוב נגוז ועבר כחלום ומתילדה הקיצה לקץ והנה היא שוכבת במעון צר והיא חולה וכואבת וחצי בשרה יבש נדף. אז יקח ליאון את מטהו בידו ויצא למד את הרחובות, אשר לפני בתי מקוה הסוחרים, למצא אגורת כסף וככר לחם.

ויפגש את אדוניו לפנים את יונה הלד, אשר השיגה ידו ויתעודד כמעט, ויורד לארץ ראשו, כי נכלם ויט ויעבור ממנו והלאה.

*

וליל התקדש חג הלדה לנוצרים הגיע והתמונה, אשר בחלון החנות „לשוק פריז", מתופפת באצבעה על שמשותיו, מצחקת לפני העוברים והסל אשר על גבה מלא כל כלי חמדה. ויבט אליה ליאון ויזכור את הימים הראשונים הטובים. בביתו שוכבת מתילדה על ערש דותה ולו אין אגורה, לקנות שנים עצים. לשוא יגע להשתכר מעט כסף, כל יגיעו לא הביא מאומה בידו. בעת ההיא חלקו בבית הפקודות עצים לעניי העם, וילך ויבקש מעט עצים, וישב ריקם: ליהודים

חיים בלא"א החסיד מהרי"ה [20]) אב"ד דק"ק. ונאום הק' שלום שב:א בלא"א הרב מנחם כ"ץ זלה"ה הכ"ם [21]) ונאום שלום בלא"א מוהר"ר שלום חענטשינר ונאום מאנוש בן הר"ר שמואל זנוויל ז"ל יצ"ו ונאום אלחנן בלא"א הר"ר צבי מלעלוב. ונאום יצחק בלא"א כמהר"ר חיים שליט [22]) ונאום צדוק בן הקדוש הר"ר יצחק [23]) ז"ל ונאום הק' אשר כהר"ר גרשון... ז"ל.

וכהיות שלא היו שם... לא כי היו איזה מנהיגים על יריד בכן... מהאלופים

[20]) הוא הפרנס ודיין ר' חיים ב"ר יהודה (ליב) הגדלש ואחיו הגדול של הג"מ גבריאל אבדק נ"ש והמדינה, ו„העגדלש" הוא שם משפחתו מדור דוד (לתולדות גר"י ע' 26 סי' כ"ד) ונמצא חתום כ"פ ולמשל ד' תמוז ת"ל בראש המנהיגים וכ"ג ניסן תל"ר בין הדיינים ולפני הג"מ שמואל (ב"ר שלום שכנא) כ"ץ, שנתקבל אח"כ לאבד"ק רוזנא (דברי חפץ הנ"ל ע' 20 סי' ט"ז וע' 24 סי' כ"א וע' 43 סי' ל"ח). הוא נבחר מקראקא לאבד"ק חענטשין. והוא אותו ר' חיים הענדלש, שנעלם יחוסו מידידי הרב בעל שם הגדולים השלם דף ק"ד ע"א סי' י' ודבריו שם אינם מדויקים. בבית הח"ק „שומרים לבוקר" נמצא חומש ישן (אמשטרדם, ת"ם 4) (ולא פנקס) שנקנה כעד אדום זהב ור' שמואל רח"י (אבד"ק פפד"מ) ור' חיים הגדלש (אבד"ק חענטשין) ור' שמואל ר' מאשילש, דרשן ודיין (בהפרנס ר' אברהם בהראש ר' מאשל), ראשי החברה, אסרו להשאיל את החומש הנ"ל (כמ"ש בדף נייר המכירך עם החומש). בפנקס להקהל דף קצ"ח ע"ב מובא ר' חיים הגדלש בשם „הגאון" וכתוב שם, כי בתו הגבירה מ' אסתרל ובנה ר' גרשון, רב העיר פינטשוב מכרו שם ביום ד' טבת תפ"ג בפני בי"ד את החדר הקטן שהיה להם בקראקא, ולפ"ז נמצא כי ר' גרשון הנ"ל הוא נתקבל בפינטשוב לאב"ד במקום הג"מ נפתלי הירץ (כחג"מ ליב צונץ), שהסכים שם בשנת תפ"כ ע"ס דמשק אליעזר עה"ת (יעסניץ, תפ"ג), ולא נכון בותב פרידברג בלוחות זכרון ע' 83 כהערה (הוצאה שניה) בשם פנקס הקהל דמ"ט ע"כ, כי על כסאו של הג"מ נפתלי הירץ הנ"ל ישב אחריו בפינטשוב הג"מ יוסף בהג"מ יהודה ליב (ר"מ ואבד"ק קראקא) משידלוב. את הג"מ יוסף הנ"ל אינו רואים מפנקס הקהל רמ"ט ע"ב בתור אבד"ק פינטשוב רק בשנת תצ"ט ר"ה אדר ולא קודם לכן.

[21]) ר' שלום שכנא (כ"ר מנחם מענדל ב"ר זלמן חזן) ב"ץ, חתן בעל מגיני שלמה, היה גם פרנס דד' ארצות וחתום י"ח שבט תמ"ד על באר עשק (ספר היובל הנ"ל ע' 472) ויפת י"ז סיון תמ"ה (פנקס הח"ק ר"ב ע"א) ור"ת של „הכ"ם" הם „המכונה מענדל". ואשתו מ' חנה ח' אייר תנ"ט (שם ר"ך ע"ב).

[22]) הוא ר' יצחק בהדיין (ורב בבהכ"נ ד"ר פאפר) ד' חיים ארגלר חותן בעל עולת תמיד ועולת שבת ונמצא חתום בפנקסי קראקא ב"פ בנון י"ב סיון תמ"ט ובשנת תנ"ב ודי סיון תנ"ג (דברי חפץ הנ"ל ע' 33 וע' 45—46 סי' מ' וע' 49 סי' מ"ב) וי"ט אלול תנ"ט בראש גבאי צדקה (פנקס הצדקה).

[23]) הוא ר' צדוק פאשט חמובא ב"פ בר"ת „רצ"פ" (ספרי קדמוניות מפנקסאות ע' 64) ונזכר בפנקס הקהל דף רכ"ט ע"א גם בשם הכנוי אתרוגר (וכנראה ע"ש עסקו) ונשא בשנת תמ"נ בזווג שני את האשה הגבירה מ' אדל בהקצין המרומם המנהיג והדיין ר' יהודה סירקש הנ"ל (הערה 16), כמ"ש שם בפנקס ע"ב וימת ג' תמוז תנ"ג. (פנקס הח"ק סוף דף רי"ג ע"א).

היונים סתם גדלה השפעתו מאד. גדול וחזק מאד היה הנצר, אשר משרש ועקריו פרה ומימיו שתה עד כי ברבות הימים כסה את כל עין יושב האר בימי הבינים התאמצו לפרש את התורה על פי שטת ארסטו ומפרשיו לא ר בישראל, כי אם גם בכנסית הנוצרים. ועד היום לא חדלה ההתאמה בין מחשב כל דור ודור וכין הכתוב בספרי תנ"ך. כל חכם ההוגה בתורה עמל למצא ב את הכל. המאמינים בקדושת התורה בכל הדורות והזמנים ימצאו בה כ דבר מוסר וכל דעה ישרה, שהתחדשה בימיהם. ובימים האחרונים, שבעיני חכ העמים אכדה התורה את קדושתה, הם קוראים וחוקרים בה רק מחפץ ידיע קדמוניות והכנתן ומשתדלים לפרשה ע"י ידיעותיהם ממעשי הארצות הסמוכו לא"י ומנהגיהן ודעותיהן והם מכנסים בתורתנו את כל הבלי הגוים עובדי האלילי

בראשית המאה הי"ט, כאשר החלו חכמי אירופה לפרש את מכת החרטומים, שנמצאו במצרים, בא רוח חדש בלב חוקרי קדמוניות מצרים ויפת להשיב את ישראל מצרימה, לאמור, המה אגדו ויחברו דברים רחוקים וילמ את כל באי עולם המדעים כעת ההיא, שממצרים יצאה אורה לישראל ומש שאבו את תורתם, עד שיגיעתם המציאה להם אף את יחוד השם אצל המצרי הגנים. כמעט עברו שנים אחדות ויחלו לבקש את מקור תורת ישראל במקומו אחרים, אז נפסלו כל ההחלטות האלה ויחלו לעסוק ברעיון טוב ממנו, הי הרעיון, שבראש כל ממלכות המזרח בימים הקדמונים עמדה בבל ושהיא נתנ מרוחה ותרבותה לעברים ולישראל.

בשנות השבעים למאה הי"ט הצמיח הפרופסור גאלדציהער (הדר כע בבודאפסט) שטה חדשה, אשר בבחינת „הפשטיות" וריח „הדרש תדרוש" אינ גופלת בשום אופן מהאחרות, אשר קדמוה או תבאנה אחריה. אין לאל יד להניענו להוציא אף כתוב אחד מידי פשוטו, הנכר והמבורר עפ"י הקבלה במו המלות וסדרן; אבל ככ"ז מושכת היא את כונתנו אליה ע"י חריפות המחנ הנפלאה במינה ובפרט בגלל עמלו להבין את התנ"ך כלו בלי יוצא מן הכי במעשה רוח היהודים ונפשם בלבד. לפי דעתו ספורי האבות ומעשיהם בס ספר בראשית אינם רק ספורים עתיקים, מימי קדם, כאשר לא הכיר עוד י ישראל את יחוד ה' ויעבדו את השמש והירח והכוכבים, ספורי התורה מתארי לדעתו את מהלכות הכוכבים והמזלות ויחסם זל"ז בדרך המליצה במלות ומדבר שאולים מיחס בני אדם וממעשיהם. כד"מ אשר הוא השמש ה„צוערת", לימי תעמוד הלבנה, ה„אשרה", הנעבדה לרוב אצל הכנענים. אברהם הוא הלי בדיוק השמים המכוסים בכוכבים והוא מוליד את יצחק, הלא הוא החכ

שפטו וילמד להשביח ולהשביח צרות לבבו בכום יין, וישת וישכר ויתהולל מסבו עד חצי הלילה עד אשר תקפוהו היין והשנה ויפול באשר נפל ולא ע בשכבו. ובהקיצו בבקר והנה הוא שוכב לבוש בגדים על אחד המרבדים, מעל השני נשמע קול נחרת זקן הערה; ובחדר האבל שוכב איש אחר וממנו הלאה עוד אחר, פגרים חיים מסביב, ואותות השתיה אשר לא בדת נודעו בדים הריקים, בבוסות ההפוכות ובפלגי היין הנגרים כה וכה.

ליאון היה כאיש נרהם. ראה כי יורד הוא מטה מטה, כי עוד מזער והקיץ ליו הקץ, והשברון, אשר השתבר אמש, המר לו מאד. ויעבר ידיו על עיניו נער ויקרא לעבדים ולשפחות לשום סדרים בבית. מעט מעט נעורו הכל משנתם אספו אל חדר האבל למשתה הקוה. ליאון היה סר וזעף ועיני מתילדה מוסבות ברבורות והפוך אשר נתנה על פניה לא מחה את האותות, אשר שמו כהן רודי השנה בלילות. הקוה הובאה והנה אין לוטה בבית. וישלח ליאון לקרא ה והנה חדרה ריק ועקבותיה לא נודעו, אז רחש לבו דבר רע. וילכו לבקשה לא מצאוה, אך גם יורגה נעלם ואיננו. וליאון עמד משמים, עודנו ירא להעלות ל לבבו את המחשבה הנוראה, אשר ההרוצצה בקרבו, אך המכתב, אשר נמצא ל שלחן-עדיה, הגיד לו, כי אמנם בן הוא.

ויצאו רוכבים לבקשה בשבעה דרכים, גם ליאון יצא רוכב על סום. ומתילדה חשבה, כי אין טוב לה בלתי אם להתעלף בצאת הרודפים על סוסים שוטפים מרוצתם אהרי הבורחים.

*

יורגה ראה, כי טוב היות לו לוטה מהיות לו מתילדה ויתאמץ למצא חפצו זה. מעט מעט פרש רשתו על הנערה וקרבתם נהפכה עד מהרה לאהבה, יהי בליל חג הלדה ובל באי בית ליאון העבירו איש את אחיו בשתי ובהוללות, ענלת-חרף אסורה לארבעה סוסים חכתה בקצה המסלה. ולוטה יצאה מלבשה אדרת שער והלך הלך וצעד ליד יורגה, נשענת על ימינו, ותהי בעיניה במאשרה. ל נפש אדם לא ידעה בצאתם בלילה ההוא, רק קול בלבי הכפר הנובחים שמע באזניה ולבבה פחד ורחב. ויבאו עד המסלה ויראו את העגלה מנגד סוסיה בוסים ברגליהם בשלג מקצר רוח, ויחישו פעמיהם וישבו בה והיא שאתם על בנפי רוח העירה. ולוטה מתרפקת על יורגה ועיניה עצומות, למען החוש היטב את ששון לבה, אשר מלא אותה שברון, ורוח קר נשב בפניה חרדת יורנה, אשר חרד אליה, בי לא יקר לה, השביעה אותה רצון. חבלים פלו לה בנעימים, מנוסהה מבית אביה לא היתה לה למבשול-לב, אף שסת

אחד עמוד ופסוח על שתי השעפים. ואחר התאושש ויפתח את הדלת הימנית ויבא אל חדר הארחים. וקוי השמש ההרוצצו גם שם וישפכו זהבם על הכלים ועל הרהיטים. וירא ליב את עשר חתנו ואת יקר תפארת ביתו ויאנח ויזכור את כבוד ביתו ואת תפארת חדריו לפנים.

ויהלך אט הלוך וצעוד בראשי אצבעותיו ויד הרעב עליו חזקה, ויגש עד דלת אחרת ויפתח אותה בנחת ויעמוד התחיו ועיניו משוטטות מסביב.

באחת הפנות נשקפה תמונת אחד הקדושים לנוצרים מתוך מסגרת כסף על פני נר בוער העומר נכחה. בעד החלון האחר הסגור, הפונה אל עבר הצל, בא אור קפאון, אשר גם מסך החלון הלבן נתן לו מגרעות.

ולוטה כרעה על ברכיה לפני ההמונה ותתפלל ושתי ידיה חוכרות אשה אל אחותה. ליב לא יכול לראות את פניה, אך בגלל אשר לא ידעה בבואו, הבין כי היא מתפללת בכל לבבה ובכל נפשה. ובעמדו שמע היטב את צקון לחשה ויזכור את אשר ההלל בה כאזני האורחים הבאים אל ביתו בהיותו בעל אחוזה על דעתה להתפלל ולקרא „אבינו שבשמים" בלשון צרפת. ורוחו נשאתהו אל הימים הראשונים וירא בחזון והנה היא ילדה קטנה באה מבית הספר הביתה והיא מלאה דברי האמונה והדת, אשר נתנו הנזירות בלבה, ועתה כראותו את בתו, אשת איש נוצרי, כורעת ומתפללת לאל אחר לא חשב זאת לה לעון, כי-אם לו ולמתילדה אשתו. לבבו ידע, כי תהום רבה מבדילה בינו ובינה, אך לא חשב לה עון, כי ראה כי זה פרי החנוך הזר, אשר נתן לה בפחזותו. גם עתה שב על עקבו, גם עתה נחבא לברוח מזה, לבלתי ראותו בעיניו באבוד בתו לו ולעמו, לו יכול עוד לעמוד מבלי לחם, לולא הציק לו הרעב עד מות.

(המשך יבא). תרגם מ ב ש"ן.

לקורות היהודים בפולן, [1])

מאת

פ. ה. וועטשטיין.

(המשך)

[11]) משפטו ומעשהו ככה ינהג הרבנות, ואודות השבירות בפי הרשום על הספר מאת בבוד הקהל יצ"ו. ובטוחים אנחנו במעלתו דמר שאל יאחר את פעמי מרכבותיו, כי עת לעשות היא. כי בעלי אסופות, רוכבי אתונות צחורות

[11]) מעבר לדף של כתב הרבנות.

צוחקת בבקר והמפזרת את קרני אורה לשמחת רואיה, ואחרי הצהרים תכהינה עיניה, במסופר. באופן הזה הולך החו' ג. בכל ספרו הגדול ומפרש את הספורים מכריז, שכמשך הדורות נשתכחו הדברים, ומחוסר ידיעת העבר, מחשבותיו מובן דבריו הנושנים, טעו לחשוב את שמות השמש והירח לשמות בני אדם גדלים ויעשו אותם לדורות המתיחסים איש אחרי אביו ועוד הבלים כאלה. יום לא יעלה על לב אדם להנהות אחרי השטה הזאת, אשר לפני שלשים ונה הפליאה את כל החוקרים ונבוני דבר והמצא חן בעיניהם. בפרט אנחנו אחרי ראותנו, שכמעט כל דור, אשר רכש לו השקפה ומחשבה חדשה בהבנת עולם וקורותיו או שנודעו לו דברים מימי קדם, הנעלמים ונסתרים מעיני דמוניו, רצה למצא לרכושו החרש „רמז באוריתא", כמו חפץ להשתבר בידיעה חדשה הזאת, להזהיר אור חדש בתוה"ק — אנחנו נדע ש„הדורשים" ומבקשים הבנים רעיונותיהם והמצאותיהם במקרא רק ישלו בנפשם וייגעו בדי הבל וריק כל עמלם יעלה בתהו. נקרא נא בפרי חקירות הדורות הקדמונים, אשר כל חד מהם הרעישה את עולם החושבים בימיו ויקבלוהו לאמת גמורה. ובכל זאת בוא תקופת מחשבות חדשה נאספה הקודמת, הזקנה, אל עמה ודורה ואת קומה ירשה הצעירה, אשר עתה שמו בה בני הדור ההוא את כל תקותם. סביב כתוב בתורה הולך רוח כל הדורות. מזה נלמוד אנחנו, להשמר מאמונה טפלה, אשר יכניסוה הדורשים החדשים אל תוך הכתוב, שידרשוהו כמין חומר, המסור מרמס ומדרך כל עובר על פקודי ההגיון הישר ולא נוקש במוקשי חוקרי דמוניות בבל ואשור, אשר בקרוב יכוזבו הוצאותיהן ההורסות לעלות על צודת ציון ותורתה להרעישה, כמו שנכזבו ונשכחו כמעט כל תולדות החקירות של חוקרי קדמוניות מצרים, המולידים חכמי ישראל מבני חם.

יוסף בן יעקב.

בעל תשובה*).

מאת ש. ינוביטש.

(המשך)

כבוא הצעת-החק על אדות בקשתו לפני בחירי העם ובהקראה באזניהם, למען יחרצו משפטה, עמד מרעיד במכה בקדחת מקצר רוח. האולם היה מלא

*) חלק קטן מן הספור הזה נדפס בהוספה ל„הצפירה" לפני שנתים בשם „סלם החיים". אחרי שעהקר בספור הזה הוא הפרק השני הגדול הדפסנו בזה גם את ראשיתו. המערכת.

זרוחו נפעמה בקרבו. והנה אחר הבחירים דבר עליו טובות כאזני רעיו ולא יכול ליאון כי עתה החזיק בו ונשק לו. אחרי כן היתה דממה ואיש איש החל לחות דעו כיד הכדורים כמשפט. ליאון לא יכול לעמוד תחתיו מכליון עינים לו יכול ולקח בעיניו את הכדורים המשלכים, כדור כרור לבדו. מה כלתה נפשו לרגע אשר בו יוטל גורלו, אשר בו יוכל לאמר כגאון „רומני אנכי" הרגשת לבכו קדחה אש בעצמותיו, פניו היו פני להכים ועיניו אדמו כדם. והנה בלעו פני הלוט על הכדורים וקול רעם באזניו: „הושב ריקם, תשעה וששים משמאילים ועשרה מימינים".

הנה כי כן נכזבה תוחלתו, הוכיש מבטו והוא מר לו. ויצא החוצה והוא מתגודר כשכור ולבו סחרחר. הרוח הצח השיב נפשו כמעט וילך ויסע במרכבת הברזל, במסעה הראשון, לשוב הביתה.

ומתילדה מיטיבה את לבה כל הימים ההם וגם לוטה עושה כן, כאמה בתה. ואלון הלדה מתנוסס בהדרו בתוך הבית כפעם בפעם, והנה עגלת החרף באה עד לפני המעלות וליאון בא הביתה סר וזעף ופניו לא היו לו. ויבט אל האלון ותגעל נפשו בו, וירא את האורחים ויקץ מפניהם, לשבת בדד היה אדיר כל חפצו, בכל זאת הבליג על מר נפשו ולא דבר כל מאומה. רק בעיניו קרא אל מתילדה ותבן ותשכל מוצא דבר. והאורחים קדמו לצאת בפעם הזאת ואת האלון דעך מהרה, ויספר ליאון למתילדה את כל הקורות אותו ולוטה מתרפקת בעת ההיא על יורגה במבוא הבית האפל.

והמסבות התהפכו על בית ליאון מן העת ההיא והלאה וכמו שם אלקים פניו בו לרעה ולא לטובה. בצאנו ובבקרו פרצה מגפה ותפל מהם רב. העצים לא נתנו פרים וקציר שדה אבד, וכל אשר עשה לא הצליח.

ויתחזק ויזרע את הכל משנה, כי אמר אולי יבנה ממנו בפעם הזאת החת הקציר הראשון, אשר היה לו כמו אכזב ועצר כח להשיב את שבותו והנה היה חרב על הארץ וישחת את כל מזרע שדותיו גם הפעם, ויהי כי נשבר משנה שברון וימוט וירד פלאים יום יום. ובכל אלה לא שנו הליכות ביתו מאשר בראשונה. יוהן עודנו כצירך, יושב בשבת תחכמוני, אלון הלדה לא מש מתוך הבית, אך האורחים כאי ביתו ידעו כל אשר נעשה.

*

ויקיפו הימים ויהי עוד ליל התקדש חג הלדה לנוצרים והאלון עומד כליל בהדרו בחדר האורחים כקדם; והשלחנות ערוכים והיין הטוב הולך למישרים ושרים ונוגנים ושעשועים כל הלילה עד הבקר. ליאון התכולל בעם הארץ לכי

לומדי התורה, נפשם כלתה ונכספה לשמוע מפיו תורה ודברי אלקים חיים, ובגלל זה אשר מעשינו ומגמתנו לשם שמים, להיות קול התור נשמע במחנינו, יחדש ד' ימינו לבלתי ישמע פרץ וצוחה ברחובותינו, וישלח לנו הגואל במהרה בימינו. — כה דברינו אלה היום יום א' ד"ח טבת תי"ו מס לפרט והיתה שנת **גאלתי** עד **תם** שנת ממכרו לפ"ק... יצחק זעליג בהמנוח מו"ה אברהם [12]) זצ"ל חונה [13]) פ"ק נאום הק' יעקב משה בלאא"מ הרב נפתלי הכהן זצ"ל מקראקא [14]) ונאום שמואל בן לא"א הר"ר משה ר' יעקילש קראשניק [15]) ז"ל. ונאום הק' יהורה כלא"א מה"ר אלעזר זצלה"ה נקר' סירקש [16]) מקראקא. ונאום

[12]) הוא הפרנס ודיין העיר קראקא וד' ארצות ר' יצחק זעליג בחריין ר' אברהם יואל ב"ץ. וחתן הדיין הג"מ נתן נטע (בהג"מ חיים מנחם מן אבד"ק ווינא והמדינה) בזווג ראשון וחתן הרב מ' יהודה ליב בזווג שני וחתן הג"מ מרדכי קראשניק ר"מ ואבד"ק לינטשיץ בזווג שלישי (פנקס הח"ק ר"ג ע"א ור"ו ע"ב ורט"ו ע"ב. ועי' מחברותי „לתולדות גדולי ישראל" ע' 16 בהערה ו„דברים עתיקים ע' 32 סי' ל"ג). הוא נקרא ר' זעליג ר' יואלש ונמצא חתום ד' סיון תל"ח בין מנהיגי ד"א בועד לובלין (ספר היובל לכבוד הח' ר"נ סוקולוב ע' 261) וכמה פעמים בפנקסי קראקא. הוא נפטר ט"ו שבט תנ"ח. וידידי הרב רמ"מ קרענגיל נ"י בעל שם הגדולים השלם מקראקא אינו מזכיר שם („בפליטת סופרים") כלל את הדיין ר' יצחק זעליג הנ"ל.

[13]) בגוף כתב הרבנות נמחקה באן תיבה ולדעת בעל „דעת קדושים" ע' 11 הערה 7 חסרה פה תיבת „חונה", ואולם יותר נראה שצ"ל „פ"ה", כי בשם „חונה" חתום רב אב"ד ובשם „פ"ה" (פרנס החודש) אנו מוצאים בפנקסים ב"פ חתום פרנס החודש בראש כל המנהיגים. ולפ"ז נבין ג"כ מדוע חתום ר' יצחק זעליג לפני פרנס הרור ר' ישכר בער בהגאון המפורסים ר' ר' העשיל ולפני הדיין הגדול ר' יעקב משה ב"ץ, שהיה זקן ממנו הרבה שנים (עי' בהערה 14), מפני שר' יצחק זעליג היה אז פרנס החודש.

[14]) ר' יעקב משה היה אחד מדייני ב"ד הגדול ונפטר ה' תשרי תמ"ו זקן ושבע ימים (פנקס הח"ק ר"ב ע"ב). ויש להוסיף על דברי ידידי הרב קרענגיל בספרו הנ"ל דף ק"ו ע"א סי' ע"ה, כי ר' יעקב משה הנ"ל היה בן בנו של הקצין המנהיג הרופא ר' שמואל ב"ר ברוך ב"ץ אחי בעל הסמ"ע (מחברתי לתולדות גד"י ע' 30).

[15]) ר' (יצחק) שמואל קרושניק היה גם מנהיג דד' ארצות, כנראה מחתימתו על באר עשק י"ח שבט תמ"ד (ספר היובל הנ"ל ע' 472 וצ"ל שם „ר' יעקל" במקום „רינקל") ונמצא חתום בפנקס ב"פ. אביו ר' משה היה ג"כ מנהיג, כנראה מנוסח מצבתו, שמצאתי, ונפטר ז' אב תי"ב בשנת המגפה, שהפילה אלף ושמונה מאות חלל, איש ואשה, חוץ מטף. ור' יעקיל הוא כנראה ר' יעקב ב"ר יצחק קרושניק, שנפלה עליו ב' ר"ח סיון שס"א מפולת של עצים גדולה ונהרג, ואביו, שוחט ובודק ומוהל ביסיהם של הרמ"א ובעל שחיטות ובדיקות מהר"ץ, מת כ"ג ניסן שנ"ג (לתולדות גד"י ע' 14 — 15).

[16]) ר' יהודה סירקש היה גם דיין מבדי"ר של בעל תוס' יו"ט וחתן ר' (יוסף) יצחק ב"ר אליעזר) פריפסלש, חתן ר' אברהם משה ישראל פריפסל, ש"ץ וסופר בבהכ"נ הישן ואביו

הק' ישכר בער כרא"א הרב הגדול כדורי כמהר"א יהושע העשיל זלה"ה [17]) מקראקא. ונאום אליעזר ליפמן בן הר"ר יוסף פייווש זצ"ל אשכנזי [18]) ונאום שמחה הנק' בונם מווילנא כלא"א החסיד מוהר"ר אברהם זלה"ה [19]) ונאום הק'

של הג"מ יצחק איילנברג — פריפסל. ונקרא סירקש ע"ש חמותו מ' סירקא, אשה חכמה. נמצא חתום בפנקס כמה פעמים. ולא נכון הוא מה שידידי הרב ד"ר לעווין מביא בספרו קורות ב"י בליסא ע' 173 את ר' אברהם משה ישראל הנ"ל בשם „ראבבינר", וכן נתחלף בטעות ב„לתולדות גד"י" ע' 24—25 ר' (יוסף) יצחק (חתן ר' אברהם משה ישראל) בהג"מ יצחק איילנברג, דיין ודרשן בקראקא ואבד"ק ליסא, בנו של האלוף מהר"ר אברהם משה ישראל, ש"ץ וסופר הנ"ל.

[17]) ר' ישכר בער, מנהיג קראקא וד' ארצות, בהגאון המפורסם ר' ר' העשיל וחתן הקצין הראש ר' מרדכי יאלש, היה גם דיין, כמובח מחתימתו ביום י"ב אר"ש וב"ה ניסן תמ"ה על פס"ר בקראקא בראש הדיינים ר' שמואל בר"צ הירש הנקרא ר' שמואל ר' חיים ישעיה'ש (שנתקבל בשנת ת"ו לאבד"ק פפד"מ) ור' חיים ב"ר יהודה ליב הענדלש (שנבחר אח"כ לאבד"ק חענטשין) ונעלם הדבר מבל הסופרים ובראשם הרב בעל כלילת יופי ח"ב ס"ו ע"ב. ר' משה ליברלש, סופר מתא (שנתקבל אח"כ לרב העיר ווישניצא), הסקים את ח"י הדינים הנ"ל כותב עליהם: „ריינ י רחכימו האלופים התורנים כמהר"ר בערש בה"ג מהר"ה וכמהר"ר שמואל רח"י וכמהר"ר חיים ר"ל הנדלש" (פנקס הקהל פ"ט ע"א). ר' ישכר בער הנ"ל חתום תשרי תל"ב בין מנהיגי ד"א בועד יערסלב (הכקר אור שנה א' ע' 312) וסוף תל"ז שם, גם חדש אייר תל"ח בלובלין בראש הפרנסים דד"א (הסכמתו על נ"ך עם תרגום אשכנזי דפוס אמשטרדם וד' סיון תל"ח שם בין המנהיגים (ספר היובל הנ"ל ע' 261) ובן י"ה שבט תמ"ד על באר עשק (שם ע' 472) ונמצא חתום כ"פ בפנקסים פה וימת ערי"ח חשון תנ"א ואשתו מ' ריזה ב"מ מרדכי יאלש כ"א טבת תמ"ט (לתולדות גד"י ע' 19 הערה 1) והניח חמש מאות זהובים פו' לתת מהם שני זהי פו' רוחים בכל שבוע ללומדי תורה ויפקד (בצואתו) למשגיחים ע"ז את האחים ר' חיים (אבד"ק חענטשין) הנ"ל ור' גבריאל (חתנו) אבד"ק נ"ש והמדינה (דברי חפץ הנ"ל ע' 42 סי' ל"ח).

[18]) ר' אליעזר ליפמן ב"ר יוסף פייווש אשכנזי חתום ב"פ בפנקס, כגון ה' אב ת"מ (י' שבט תמ"ה וכ"ג סיון תמ"ח. דברי חפץ הנ"ל ע' 31 סי' ב"ז וע' 38 סי' ל"ג ופנקס הקהל דף ע"ו ע"א).

[19]) ר' שמחה הנקרא בינם ב"מ אברהם סווילנא היה גם מנהיג דד' ארצות וחתום י"ת שבט תמ"ד על באר עשק (ספר היובל הנ"ל ע' 472) לפני הג"מ שמואל ב"ר צבי הירש הנקרא ר' שמואל ר' חיים ישעיה'ס אבד"ק פפד"מ (ונעלם מידידי החכם ד"ר פריימאן שם שהיא הג"מ שמואל רח"י אבד"ק פפד"מ) ונמצא חתום בפנקסי קראקא ב"פ בגון כ"ז ניסן תב"ה וד' סיון תמ"ב (פנקס הצדקה) וה' אב תמ"ג (דברי חפץ הנ"ל ע' 32 סי' כ"ז). הוא היה חתן התורני הקצין המנהיג מ' דוד ר' זיסלש בזווג ראשון, ואחרי מות אשתו הראשונה היולדת מ' פערל ב"ר דוד הנ"ל בי"ח חשון תל"ז (פנקס הח"ק קפ"ג ע"א), חתן הראש ר' משה בהקצין הנודע ר' אייזק ר' יעקלש וסובא בפנקס הצדקה עם אשתו השניה מ' פיגלא ב"ר משה הנ"ל ח' סיון תמ"ב.

באשי וראשון לציון ומטעם הרב הגאון מוהר"ר שמואל סלאנט שליט"א, ראש רבני עדת האשכנזים בירושלם, כי כשבת כ"ג טבת יתפללו בבתי כנסיות ובתי מדרשות תפלה — אשר סדר הרה"ג החכם באשי — ותפלת הנותן תשועה בעד שלום הוד מלכותו השולטן יר"ה על חסדו, אשר היטיב עם עם ישראל ויתן רשיון בכל מלכותו לקבץ כסף בעד אחינו ברוסיא וגם הוד מלכותו רוצה להשתתף בנדבות האלו. ובמאמר המלך כתב יען כי „היהודים הצטיינו באמון דוחם לממשלה" נתן להם הרשיון הזה — אשר זה לכבוד ליהודים בכל ארץ טורקיא. מנדל קרמר.

מכתב מערב הדרומית.

עדן. סמוך לעירנו בסביבות העיר צאלע, מקום משכן חיל האנגלים בערב, ישנם הרבה כפרים, שיושכיהם היו יהודים גרדיים עניים מרודים ואחד אחוז ממאה כהם סוחר קטן. מי שיש לו איזו מאות שקל כסף נקרא עשיר ומי שיש לו חמשה או ששה אלפים שקל הוא אדיר וגדול בארץ תימן. בשנה שעברה נכרתו כלם כרעב ובמגפה. „בהמצפה" גליון 49 כתוב, כי מה שהגיע ליהודי רוסיא סבלו גם אחינו כתימן. אמת, כי שני השפטים הנזכרים כאו בתמם, אבל לא החרב. הערבים כתימן חומסים וגוזלים לפעמים, אבל הרב ביהודים כמו בערי המערב לא חלה בנו. שנאת הדת לא נודעה פה. לא הרי תימן כהרי שאר הארצות. אף אם לפעמים ימיר אחד את דתו בערב הנה זה בשרירות לב ולא מהכרח הערבים, כמו בקצת ארצות אירופה, שחוטפים שם בנות ישראל או הורגים וגוזלים. הערבי יש לו נחוש גדול אם יהרוג איש יהודי, יראים הם לנגוע בם.

בעיר ירים יש כמאה יהודים וממנה מהלך יום לעיר ד'מאב, הנקראת כהורה הדורם. בעיר הזאת ישנם כמאתים מאחינו. כשתי העירות לובשים היהודים כאחיהם בצנעא מלבושים שחורים וכל בשרם מכוסה, לא כמו בתימן התחתונה, כי מהעיר ירים ומעלה מתחיל הקור, היא תימן העליונה. וכל מה שנעלה מול העיר צנעא ירבה הקור עד כי בימות החרף אין אדם יכול לכפוף אצבעותיו. — בעיר הדורם יש ספר תורה אחד קדוש ואין מוציאים אותו לקריאה רק ג' פעמים בשנה: כשקוראים עשרת הדברות וביוה"כ ואין עולה לקרוא בו רק ת"ח. סה"ת נקרא „ס"ת מקאלחי" על שם עיר מקאלח, שהיא עתה כפר וסמוך לו הר גבוה ומשופע ובראשו דמות שלשה ספרי תורה חצובים בסלע. יש קבלה, כי בעיר הזאת היתה ראשית גלות ישראל, שגלו לפני החרבן, משם לקחו את סה"ת ויביאוהו להדורם. לפי ההגדה כל מי שעלה עליו לקרוא בי נזק, ע"ב הכרחו לטול ממני שתי יריעות ויגנזון ויחברו יריעות אחרות תחתיהן עד שירדה קדושתו מעט. מכל ארץ התימן מביאים נדרים לביהכ"נ הזה. גם אני נדרתי שם בעלותי לתורה פרשת יתרו וזכיתי לקרוא בו. כתב סה"ת העתיק הזה אינו כתיבה תמה, כמו שכותבים בזמן הזה.

מהעיר הזאת מהלך שלשה ימים יש ארץ רחבת ידים טובה לזריעה, ישנם שם הרבה קרקעות-ניר, שאינם נזרעים ומהלך שני ימים קרקע מישור בלא הרים וגבעות. האויר קר מאד לפי הערך. מים נמצאים בבארות בעומק חמשה או ששה מתר והמים זכים ומתוקים. הערבים רחוקים משם תחת ההרים. אלו היה שם ישוב היתה הארץ ברוכה בכל מיני זרעים ופירות והארץ למטר השמים תשתה מים. מיליוני בני אדם יוכלו לשבת שם בטח ושאנן תחת חסות ממשלת טורקיא באין מחריד.

אברהם סעדיא סלמן.

מקרוב ומרחוק.

חותן אירופה. קריסטיאן התשיעי מלך דניא מת פתאם זקן ושבע ימים. בן פ"ח שנה היה ויזכה לראות בחייו ששה מיוצאי חלציו יושבים על כסאות מלוכה כזמן אחד. על כן היה למשל: „קריסטיאן חותן אירופה". אם יש או היה בעולם מלך מאשר, שבע רצון ושמח, הנה הוא המלך הזה. מעולם לא היו לו שומרים לראשו. בין העם התהלך כאחד האדם ובני אדם פשוטים בקרוהו בכל עת ולא ירא כל פגע רע וכל קנאה ושנאה, כי כל עמו אהבהו וירוממהו וכל עמי הארץ נתנו כבוד ותהלה לשמו. ארבעים ושתים שנים ישב על כסא מלכותו. פרידריך בנו הבכור ישב על כסאו בתור פרידריך השמיני: הוא בן ס"ג שנה.

מרידה בבית האסורים. בבית האסורים בלבוב מרדו האסורים, הכו את שומריהם וישחיתו את תאיהם, כי דרשו הטבת מזונם. השומרים אסרום בשלשלאות.

מלך ספרד — חתן. אלפונז מלך ספרד ארש לו לאשה את ענא בת אחותו של עדוארד מלך אנגליא. הוא בן עשרים שנה והוא בת י"ח.

*

עלילת הדם בפולנא. בשנת 1900 נשפט היהודי ל. הילזנר בפולנא בביהם משפט עלילת דם ודינו נגמר לתליה. בכתב האשמה נאמר בפירוש, כי הילזנר הרג שתי נערות נוצריות בעזרת יהודים אחרים בלתי נודעים, שקבלו את דמן בכלים. ובעתונים של האנטי-סמיטים ושל חצי האנטיסמיטים נאמר בפירוש, כי הילזנר הוא שליח כל ישראל לשחוט נוצרים לצרך דמם. וכן היה הדבר מפורסם בין כל המון העם הנוצרי באוסטריא, כי צוררינו שלחו רבבות תמונות וחוברות לכל מקום ומקום, להורות את העם משטמה ליהודים. ביה"ד הגדול בווין קים את המשפט והילזנר עודנו אסור, כי הקיסר החליף בחסרו את מותו במאסר עולם. אנחנו מכרהים היינו לשתוק, כי אסור לערער על מעשי כ"ד. עתה יצא לאור בברלין ספר בשם „משפט הרצח הדתי בפולנא". המחבר עורך הדין ד"ר ארטור נוסבאום מוכיח, כי ההשפעה הסוגסטית, הידועה במשפטי הענשים, נכרת בברור בכל משפטי רצח דתי, מצב התרגזות הנפש, שהוא מקור הכרה מוטעת במשפטי הענשים, שולט בחזקת היד במשפטים מהמין הזה ויהיה לרוח רעה שורה על כל העם (מאססען-סוגעסציאן). בפרטי משפט הילזנר מוכיח המחבר איך נזונו הקנאה וכח הדמיון של העם מעלילת-הדם ההיא, יען עשו כל העתונים הטשכים את חדבר לענין לאומי. בדמותו את המשפט הזה למשפטי עלילות-דם אחרים מראה המחבר, כי דברי העדים שוים בכל המשפטים האלה עד שאופי השפעת עצמם נגלה לעיני כל. ד"ר נוסבאום מנתח את פרטי משפט הילזנר ומגלה את כל השגיאות והסתירות אשר עליהן נבנו האשמה וגזר הדין. בראש הספר ישנה הקדמה מאת הפרופסור פ. ליסט, גדול המורים במשפטי הענשים באשכנז. החכם הזה מראה את קלישות האשמה בדבר סבת הרצח. בעוד שבמשפט הילזנר הראשון, שהיה בקוטנברג, הגיד הקטיגור, כי סבת הרצח היא צרך דתי, הנה במשפט השני שהיה בפיזק, סבת הרצח היא תאוה ואין כל טעם בדבר. („צייט").

חסד רוסיא. אחרי מתן הקונסטיטוציא והבטחת החרות לכל עם ולכל אדם ברוסיא עברו שלשה חדשים והגזרות הקשות החלות על היהודים לא בטלו עוד. הממשלה עושה חסד ליהודים, בתוך תחום המושב הוסיפה הממשלה זה עתה עוד 331 כפרים, שיש רשות ליהודים להתישב שם. חסד כזה עשה גם פלהבה.

עריצות בחורי היהודים ברוסיא. העריצות והרציחות של הצעירים המורדים אינן פוסקות. הממשלה תתהלך אתם בחמת קרי, תהרגם, תנפצם, תדכאם במסגרות ברזל ובתאים צרים והמה יתהלכו ככה — עם אחיהם. בלודז נכנסו שלשה אנשים אל הירש קראקאווסקי וידרשו ממנו כסף לצרך המרידה, באשר לא נתן הרגהו באפרחיהם. ההרוג היה בע"ב בינוני ויניח אשה ובנים. ביום ההיא ירו בחוץ על רטצן יהודי. הוא נפל חלל, אך לא מת מהרה, ויבאו אחריו אל בית החולים באמרם, כי קרוביו הם וידקרוהו שם וימת. טעם הדבר הוא חשד, שחשדוהו, כי אינו נאמן עם חבריו. והפוליציא מוסיפה לתפוש את הגבורים האלה ותמלא בהם את מרתפי בתי הסהר ואת החורים.

חרות היהודים באמריקה. בעיר דנוור (במדינת קולורדה) העמיסו שני סבלים יהודים מטילי ברזל על עגלות מסה"ב ביום חג הלדה. הנוצרים לא יכלו להביט בחלל יהודים נבזים את יום קדשם. עשרים נוצרים הקיפו את שני מחללי הקדש ויכום מכום רצח. אחד מהיהודים נהרג והשני נפצע קשה. עתון נוצרי בעיר ההיא העיר במאמר ארוך, כי סבת שנאת היהודים היא למוד הדת. כי בבתי הספר משננים הכהנים לילדים, כי היהודים הרגו את המשיח ובזה הם משרישים שנאת מות ותאות נקמה בלב הנוצרים. העתון מעיד, כי בעיר ההוא עצמה עושים אלפי נוצרים כל מלאכה ביום הקדוש הזה ואין מוחה בידם.

מדינה יהודית בקאנאדא. לפי דברי ה„דזואיש קרוניקל" עמל איש חשוב בלנדון, מר הרמן לאנדא, להטות לבות עשירי היהודים בלנדון, ליסד מדינה יהודית בארץ קנדא באמריקה הצפונית. הארץ הגדולה הזאת עומדת תחת ממשלת מלך אנגליא ובמקום, שעלה במחשבה לכונן שם מדינה יהודית, נבנה עתה מסלת ברזל חדשה, הפותחת אדמה רחבת ידים מלאה כל טוב, פוריה ועשירה בחמרי מינרלים וממוזגת באוירה ומליוני בני אדם יוכלו למצא שם מחיתם ברוח וגם להתחרות במפעליהם ביושבי ארצות הברית הסמוכות. ככר נסה הבארון הירש ליסד בקנדא מושבות ליהודים וגם הצליח, אבל רק במדה קטנה. הוא לא שאף לקבץ קבוץ גדול של יהודים במקום אחד, על כן לא נסה להטות את הממשלה בקנדא להקציע ליהודים ארץ רבה. אבל המציע עתה את הדבר הרמ' לאנדא, דבר על אדות חפצו עם השר ווילפריד לאריער, חכם מדיני מפואר בקנדא והוא מגיד לו, כי נכונה הממשלה להקציע ליהודים ארץ רחבה וטובה וכאשר יתקבצו שמה במדה רבה תתן להם רשות אוטונומיה יהודית. את דעתו זאת הגיד לאריער זה גם באספת מחאה רבה של יהודים ונוצרים, שהתקבצו לקרא תגר על זבח היהודים ברוסיא. לאנדא מקוה, כי ההסתדרות הארצית תעסוק בזה.

מדינה יהודית בקליפורניא. יש מודיעים, כי הארציים שמו עיניהם בקצה חצי האי קליפורניא הדרומי. הארץ הזאת היא אחוזת הרפובליקה מקסיקה באמריקה הצפונית. קשר רפה בינה ובין האדמה ההיא והממשלה נכונה למכרה. ארכה כאלף קילומטר, יושביה מתי מעט והיא ראויה לישוב גדול. בבטן האדמה יש כסף וגפרית ובהיותה על שפת הים הגדול הוא מסגלת למסחר רב.

חוק הגולים באנגליא. כמעט החל החוק לשלוט באנגליא להגביל את מספר הגולים הנכנסים — פקעה חריפתו בקום המיניסטריום החדש והפרלמנט הליברלי החדש. רק לצאת ידי החוק הנגזר יעצרו הפקידים גולים אחדים מכל מאות הגולים הבאים בכל שבוע, אבל כלם משיגים רשיון להכנס. בין יהודים ונוצרים לא יבדילו.

הרבולציונים בפאריז. גולי רוסיא הצעירים, הרגילים לבא בעקיפים על אחיהם בעלי הבתים וגם על פקידי הממשלה, מתנהגים ע"פ דרכם גם בחוץ לארץ. בפאריז ישנו ועד של צדקה, שבראשו עומד עדמונד רותשילד. הועד תומך בקביעות בידי חמשת אלפים בתי אבות מגולי רוסיא בפאריז. בימים האלה בקשו ששים מגולי רוסיא, שיתן להם הועד הוצאת הדרך, לנסוע לקנדא. הועד לא עשה בקשתם, כי לא לזה הוא עומד. אז הפילו הגולים אימתם על הועד ויאמרו להרוס את הלשבות. שוטרים פזרום והם עשו כמעשיהם ברוסיא: להאבק עם השוטרים. כלם הושמו במאסר בעון התנפלם על הפוליציא. אלה תולדות העריצות הרוסית. היהודים, הרגילים בנמוס ובישוב הדעת, נהפכו לפורעי מוסר ולמרי נפש.

שוד יהודים חדש בהומל. ביום חג הפועלים 22 יאנואר לזכר ההרג הרב, שהיה בשנה שעברה בפטרבורג, הרגו הפועלים פקיד הממשלה עריץ ואכזר בהומל. על זה גמרו הפקידים להנקם בכל היהודים בעיר. הנקמה נועדה על ליל שבת. ביום ו' שעבר לפנות ערב נשמע אות יריה ומיד התקבצו פרשים, טשרקסים וקוזקים ויהרסו בתחלה את בית מסחר הספרים של סירקין ויקרעו את הספרים וישחיתום ויהרגו נער משרת ויציתו אש בבית. משם עברו לבתי מסחר שעונים ויבוזו הכל. בבתי ממכר יין שתו לשכרה ואת יתר חביות היין לקחו בעגלות אל בתי הצבא. כן השחיתו את רוב בתי המסחר של היהודים ויציתום באש. מי שבקש להציל ירה יירה. אנשי חברת ההגנה לא יכלו לעשות מאומה, כי המשחיתים לא היו חולינגים, כי אם עבדי הממשלה, אנשי הצבא המזוינים. פחד מות דכאה את כל היהודים בעיר (מספר אחינו בהומל ארבעים אלף) כלם ישבו בבתיהם ויקראו ודוי ויחכו למות. אך לא שלחו השודדים יד בנפשות, כי כן צוום ארוניהם. הנזק עולה למיליוני רובל וזה בעת משבר סוציאלי כזאת, שגם בלי שוד יורדים רוב עשירי היהודים ברוסיא מנכסיהם. את הפקיד, אסאנוב שמו, הרגו יען צוה את חיל הפרשים לתפוש פועלים ופועלות יהודיות ולענות את הנערות ולאנסן, כי נערים שובבים מסוציא-

ליסטנו „ישרי הלב" שחקו בבומבה וינסו לפוצצה בשדה, ואף שלא הזיקה מאומה תפשו אנשי צבא כחמשים פועלים יהודים ויעשו כאשר צוה הפקיד. ע"כ הרגוהו הפועלים ועל זה יצא הקצף על כל היהודים. אחרי הלוית הפקיד החל השוד, שלשה יהודים נהרגו ביום ההוא. השוד היה בכל ליל שבת. מכבי האש בקשו לכבות ולא נתנום אנשי הצבא. פועלי הסה"ב בקשו לעזר ולא נתנים להכנס העירה. הפועלים האלה שדדו את היהודים לפני שנתים בשוד הומל הראשון. השוד התחדש ביום ב' ע"י אכרים ואז קמה מלחמה גלויה. היהודים עמדו על נפשם בגבורה.

עוד שוד. בכפר בירין אצל נאוואגוראד סיעווערסק התנפלו האכרים על ששה בתי אבות יהודים, שישבו שם ויכום וינרשום. בתיהם היו למשסה וספרי תורה נקרעו לגזרים. בעל האחוזה, נסיך היושב בעיר, ברך את האכרים לעבודתם הפטריוטית וייסד חברה להגביל זכיות היהודים. כאשר חלה הנסיך הזה התפללו היהודים בעיר בביהכ"נ על חייו...

גרוש יהודים מרומניא. משובת עלם צעיר, בן רופא עשיר בבוקרשט גרם, כפי שמודיע הי"פ צייטונג" גרוש תשעת יהודים. העלם השובב הזה, בבקשו מוצא לכספ בכדי למלא תאותו, זיף חתימת יד אביו העשיר וננד שטרות מזויפים כאלה השיג סכומים הגונים ברבית אצל יהודים אחדים, שלא הרגישו בתרמית הזאת. בהתגלות הדבר, החליטה הממשלה עפ"י בקשת אבי העלם לגרש תשעת יהודים הנותנים כספם בנשך. כל חוק אוסר נתינת כסף ברבית אין ברומניא ומבלי מצא כל עונש לעוברי עברות האלו בדרך החוק המציאה הממשלה את הגרוש.

שמונה מתשעת היהודים האלה רומניים הם מבטן ומלדה, מתושבי בירת הממלכה, מהם גם מלאו חובתם לעבוה"צ ברומניא, ולא ישבו מעורם על ספסל הנאשמים, טעמי המשפט ונמוקיו אינם מבוארים בפסה"ד, אך עתוני המדינה מודיעים גלוי, כי המשפט החרוץ הזה נחרץ על היהודים האלה בעון עסק הרבית, שאין לאשמה זו כל יסוד בחקי הממלכה. המגורשים ישולחו עד הגבול, שם יקחו מאתם תעודותיהם הרשמיות, תעודת מסע ולדה כו', וישולחו לנפשם, לכל אשר ישאם הרוח. מה יעשו איפוא המגורשים האלה? מהם גם באלה שאין ידם משגת לכלכל נסיעתם הקשה עד בואם אל המנוחה; איזו ממשלה תאספם אליה בלי כל תעודות? משערים בי המשפט הזה יוריד ברומיניא את מצב המסחר, הנתון על הרוב בידי היהודים ומתפשט גם לחו"ל. המקרה הזה יעיק על סחר היהודים ברומיניא, בהיותם צפוים אלי גרוש בלי כל חוק וכל הונם תלוי על בלימה.

פ. טריווש.

תקון הבחירות והיהודים. בפראג התאספו המשכים בני דת משה, שכבר הטילו מעליהם זה כמה שנים את עול דת משה, לערער על החפץ להבדיל את היהודים בבחירות למועצת הממלכה. הציונים גם הם באו ויפריעו את האספה עד שבא-כח הממשלה בטל אותה. — באספת רותנים בלבוב הודיעו הדוברים, כי שקר השמועה, שהפיצו הפולנים, כי הרותנים רוצים לשלוח לשלוח יד בפולנים וביהודים. אם לא תקום מחשבת הממשלה להנהיג בחירות שוות ישבתו האכרים הרותנים מכל עבודה בשדה.

האפיפיור והיהודים. באשר דבר האפיפיור עם איש מדיני מצרפת באחד הימים האחרונים הלל את חפץ ממשלת איטליא להשתדל על אדות חרות היהודים במארוקו. האפיפיור הזכיר בתור הדברים, כי ערך בעצמו מחאה נגד זבח היהודים ברוסיא ויוסף לאמר: „כל בני האדם אחים הם; אני מרומם את היהודים על אחזם באמונה ברת אבותיהם העתיקה".

שקר כלי נשקו של דאשינסקי. עין הסוציאליים רעה בנדבות, שיתנדבו היהודים, לעזור את אחיהם שדודי רוסיא, בי הלא בזה יתחזק מעט הרגש הלאומי בקרב היהודים וזאת לא יוכלו הסוציאליים נשוא. על כן בדה דאשינסקי שקר ויפרסם, כי הכסף שיאספו היהודים ינתן על ידי פקידי רוסיא והם יעשו בו כטוב בעיניהם, למען הניא בזה את המתנדבים מתת. ה„אליאנץ" הווינית מודיעה, בי שקר הדבר. הכסף יחלק ע"י יהודים ופקידי רוסיא לא יתערבו בדבר.

נגד חפש היהודים. „אגודת העם הרוסי" שלחה חבל צירים אל הצר, להבטיחהו חפץ העם הרוסי רק בממשלת יחיד ובדכוא כל העמים יושבי רוסיא תחת יד הרוסים ואינו חפץ בקונסטיטוציא ובמתן שווי זכיות ליהודים, פן ימשלו היהודים ברוסיא. הצר ענה, כי יתישב בדבר.

ארמון הבארון הירש. בשבוע הבא ימכר בפומבי ארמון הבארון הירש בפאריז. הארמון הזה היה קנין הקיסרית איזשניא אשת הקיסר נאפוליון השלישי. כאשר נפל הקיסר אחרי המלחמה קנה הבארון הירש את הארמון במחיר שתי מיליונים ות"ש אלף פראנק. הבארון הגדיל את הארמון בבנינים הסמוכים שקנה ויוצא מיליונים על שכלולו. בו חדר מזון למשל, שרצפת העץ שלו שוה תשעים אלף פראנק, שם „חדר לבן", שקירותיו מצפים בפורצלאן מייסני, שם רביר למשתה, שקירותיו מצפים מראות מלטשים ובו חלל לשני אלפי איש, ישם גן-חרף שהחזקתו צריכה לחמשים אלף פראנק בשנה. שם מעלות של שיש לבן ונחשת, שהוציאו עליהן מיליון פראנק. מחיר הארמון עתה — ארבע מיליון פראנק — אינו רב כלל.

הנחש הקדמוני. „חכם" אחד מחכמי הרוסים הפטריוטים הוציא ספר חדש, לברר את סבת הצרות, שבאו על רוסיא. הסבה היא המסונים (הגודרים המתנדבים, פריימוירער) היהודים. הכת הזאת, אומר המחבר, קמה בשנת 929 לפני ספירת הנוצרים על ידי שלמה המלך. הוא כון ברוח הקדש את מעשי הכת הארורה הזאת לכל הזמנים ולכל המקומות, ליסר בה את העמים. המסונים הם נחש משחית, הזוחל מארץ אל ארץ, להזיק ולחבל. ראש הנחש היה בשנת 429 לפני הולדת הנוצרי בארץ יון, בשנת 69 ברומא, במאה הט"ז לסה"נ במדריד, כמאה הי"ז בפאריז, בשנת 1814 בלנדון, בשנת 1871 בברלין ובשנת 1880 בפטרבורג. מטרת הנחש: להכניע את העולם ע"י הלברליות וע"י חרבן אקונומי. עתה שם פניו למוסקיא, קיוב, אדסה ובסוף ילך לקונסטנטינופל ומשם לירושלם. וכאשר יגיע ראש הנחש לציון תקום ממלכת ישראל ומלך היהודים יכניע תחתיו את כל העולם. זאת היא המסקנה האחרונה של חכמת חכם חרשים הזה.

ארוכות וקצרות ב ער: הידעת מאין נתהוו הנאורים (דייטשען)? וואלף: מאין? ב ער: ג' ימי האפלה התפשטו ישראל על חניות המצרים ויקחו להם כל אחד ארג על בגד ארוך כפי מדתו. וכשראה הערב-רב, כי בני ישראל לבשו כלם מחלצות, הלכו גם המה לקחת אך אחרי שבני ישראל לקחו ארג לבגדים ארוכים, לא נשארו עוד רק תיכות קטנות והערב-רב נאלץ לעשות חצאי בגדים ומאלה נפצו הנאורים.

מ. יונגערמאן.

משדה הספרות והמדעים.

דברי הימים לבני ישראל מקצרים למתחילים ולבתי ספר. חלק ראשון מימים קדמונים ועד חרבן ביתר, עם מפת ארץ־ישראל. ביד מ. ברונשטן (מבש"ן)

הספר יצא לאור בר' חלקים ועתה הוציא חלק א' במהדורה שניה. החלק הראשון מנח לפני, והוא כתוב על טהרת השפה בסגנון הביבלי ומקצר מאד. ראה המחבר, כי גדולה ההתרשלות בלמוד דברי ימי ישראל, כי אף העוסקים בלמוד הזה יעבור זמן ארוך עדי הגיעם אל מטרתם, ובי בכלל מעטים ספרי-הלמוד במקצוע זה בשביל בני הנעורים, לכן התעורר ויכתוב „קצור דה"י לבנ"י" בעד המתחילים באופן שבזמן קצר יוכלו ללמוד את הדברים העקרים והנחוצים בדברי-ימינו. ואם ירצו התלמידים לדעת יותר וללמוד עד ל„השתלם" הלא ספרי-ההסטוריה פתוחים לפניהם ובל הרוצה ללמוד יבא וילמד. אבל העקר הוא היסוד וההתחלה, ואלה ימצאו בספר הזה בלשון קלה צחה וטהורה. בסוף הספר ערובות שאלות לתלמידים, לשנן להם תכן כל פרק ופרק שלמדו, למען ידעו להשיב תשובה כהלכה בלי גמגום. גם „סדר זמנים" יש בסוף החברת: לימות-עולם ולמספר הרגיל (למה"נ). אבל קצר המחבר מאד בסדר הזמנים, בי לו הוסיף עוד, בשביל זה, שני-עלים או אפילו עָלה אחד הלא אז יצא ידי חובתו לרגל המלאכה אשר לפניו, כי בהסטוריה הלא העקר הוא ה„תאריך" (דאטום) והזמן. וביחוד כמעט לא הודיע כלום משנת לדת האנשים המצינים ושנות מיתתם וזה חסרון גדול בספר דה"י.

הספר בכל קצורו כתוב הוא בכשרון גדול. אמן הוא המחבר במלאכת הקצור, אמן פדגוג מנסה. וגם מן המעט אשר לפנינו נובל לשפוט, שיודע הוא הר"מ לאסוקי שמעתא (בדה"י) אליבא דהלכתא. כגון מה שכתב בפרק ל"ג על אדות יוסף בן מתתיהו ויוחנן מגוש חלב; בפרק ל"ד על אדות תרגום עקילס היוני ות"א הארמי; על אדות אלכסנדר ינאי וביתו (פ' כ"ז) ועוד הרבה. אבל לא נוכל לסלוח לו מה שהזכיר חטאי שלמה המלך, וס' „דברי הימים" בכתבי קדשנו חס על שלמה תפארת מלכי בית-דוד ולא הביא מכל מה שכתוב עליו בספר מלכים (מ"א י"א) מאומה. וחז"ל אמרו (שבת דנ"ו) „כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה". וטוב היה לו להמחבר לשתוק מזה, כמו שלא הביא דברים אחרים רבים, שידיעתם נחוצה.

בנונע ללשון המחבר וסגנונו יש להגיד האמת, כי מושל הוא בכל מכמני-השפה ואין במוהו בקי כשמוש לשוננו בזמן הזה, שרבו בו משחיתי השפה ודקדוק לשה"ק משחק להם. אבל המחבר הוא מן המחמירים הקיצונים בלשון. ולפעמים הוא מחקה את לשון התנ"ך ממש, ועי"ז תהיה הלשון קשה ובלתי מובנת. למשל: בפרק א': ויברא אלהים את האדם בצלמו זכר ונקבה ברא אותם". על מי קאי אותם בכנוי הרבים, הלא „אדם" הוא לשון יחיד. בפרק כ"ו: ועדת הכהנים כו' ובל בית גדול להתיחש לעשר ולגבורה הלכו מנגד לסופרים וגו'. הלשון מסוכסכת וקשה להבין. ועוד אחרים כמו אלה.

בפרק א' כתב „ותחרב האדמה" להוראת יבשת האדמה, אינו נכון. כי לא נוכל לומר רק חרבו המים, חרבו פני-האדמה במובן המים אשר ממעל אבל חרבה האדמה או הארץ, הוא לשון חרבן ושממה. כי „חרב" הוא לשון בטול והריסה ולא נאמר, בבל התנ"ך, במובן „יבש" רק אצל המים, כי יבשת המים הוא בטולם ואפיסתם. ולא נמצאהו — במובן היבשות — אצל דברים אחרים רק בתאר פסיבי על המעט כגון; מנחה חרבה, פת חרבה, להורות על תשישות בח לחלוחיתן. אבל לא נוכל לומר חרבה הארץ וכדומה רק להוראת חרבן ושממון. ושם בבראשית ח' י"ד כתוב; יבשה הארץ ולא חרבה הארץ. — ואיך שיהיה הפדגוג אין לו להכנים את עצמו בלשון של ספקות וסכסוכים, כי אם עליו לכתוב בלשון קלה ומובנת לבל איש. ועוד מקומות אחדים ישנם כאלה בספר. עוד חסרון גדול נמצא בספר הזה, בי המחבר סדר את הספר ע"ד הקפיטלים והפסוקים ממש כמו בכה"ק. אבל אין בפסוקים האלה כל קו וכל פסיק, גם סמני השאלה והקריאה יחסרו, ויגרום זה אי הבנה למתחילים בפסוקים ארוכים.

אבל למרות כל אלה כבוד המחבר במקומו מונח. המתגים (מתג, קאמא) יובל בל מורה לתקן לתלמידיו הלומדים בספר הזה ועל אדות השגיאות הנמצאות בו הלא ספורות הן ואשרי המחבר שחסרונות ספרו ספורים. ולע"ע לא אמצא ספר דה"י טוב מזה לתלמידי בתי-הספר.

משה יוסף הלמן.

תחבלה לבחון את בריאות האדם. ראש דופאי הצבא ברומניא המציא תחבלה פשוטה, לבחון את בריאת הנבחנים לצבא. מודדים את הקף חזה האיש ושוקלים את גופו, ומחברים את שני המספרים. אח"כ מודדים את קומתו ואם יהיה עודף גדול במספר הצנטימטר של הקומה לעמת שני המספרים הנ"ל, אז חלש האיש ועלול לכל מחלה וכל אשר ימעט העודף כן יחזק האיש. למשל הקף חזהו הוא צ' צנטימטר, משקלו ע' קילוגרם, ס"ה: ק"ס. אם קומתו קע"ב צנטימטר, הרי יש עודף י"ב. המספר הזה הוא נורמלי ואם יגדל המספר, הוא סמן חלישת הגוף. התחבלה הזאת נהוגה עתה בבחינת הצבא ברומניא.

השמרו מרגלים לחות! מה גדול הפסד החום ברגלים לחות מורה החשבון הזה, הנעשה ע"י הפרופסור

להיניעניה פטנקופר: רגלים לחות, הבאות לאויר יבש, אובדות חום בהתיבשן, בחום הנצרך לרבע קילוגרם מי שלג עד שיחלו להרתיח או לרבע ק"ג קרח עד שימס. ומזה הזהרה למי שנרטבו פוזמקאותיו, להחליפן מיד ביבשות בבואו הביתה, אם יחפוץ להשמר מהצטננות. מי שאין לו נעלים שלמים וצריך לצאת החוצה יניח ניר כפול ששה להוכן. ביחוד יש להשגיח על ילדים, שנעליהם פתוחות, כי יחלצון מיד בבואם הביתה, כי הם עלולים להנגע בקאטאר ובכל מחלה מזה.

הנני מברך בברכת מז"ט באהבה וידידות את מר אהרן זעליג כ"ץ מסאקאל לחתונתו את מרת גאלדא פערן מרודקי. שלום אהרן ראזענטהאל.

הנני מברך ברגשי אהבה וכבוד את מר שמואל זוסמאן מבארנוב לחתונתו עם מרת אסתר פאבער מטארנוב. ר"ב.

מקירות לבי וממעמקי נפשי הנני מברך את רעי חביבי מר שמעון זימל מאנדעלבוים מיאבורזנא לנשואיו עם ב"ג היודעת עבריה מרת חנה קורץ מקרשאנוב. יעקב שטענער — יאבורזנא.

מזל טוב לאהובי המשביל מר אליעזר פרסט מנדבורנה לחתונתו עם מרת ריזי ניברגר מהרסימוב. מז"ט לכל אוהביו! איצי שפארער.

הנני מברך בברכת מז"ט את המול"ג מר יעקב זיילע מפשעמישל לארוסיו את אחותי מרת פעסיל אלוויים. אליעזר אלוויים רישא.

אברהם יצחק בבטנר מברך מעמקי לבו את מ' אליעזר פרסטר מנדבורה ליום חתונתו.

מרגשי לבבי אביע ברכת מז"ט לידידי האהוב מר אשר קארן מדאמבראווא. להארסו את מרת הינדזי הערבאר מגריבאוו.

אלי' יאקובאוויטץ — סטיטשין.

באהבה וחדוה אגיש ברכת מז"ט לרעי מר שמעון זימל מיאווארזענע לחתונתו עב"ג אנדזי קורץ מקרשאנאוו. פנחס רייך מראזוואדוב.

תבענה שפתי תהלה ברכה ורב תודות להרופא היהודי ד"ר ווילהעלם אבלער ממאנאסטערזיסקא, שרפא את בני יהושיע נ"י בן שנה ממחלתו האנושה והוציא אותו בעז"ה ממנה לרוחה.

Joachim Judenfreund Zalesie.

ממעמקי לבבנו נברך בברכת מז"ט את ידידנו מר ישראל ראזענמאנן מראזניבטוב לארוסיו עם מרת פעפי בת הג' מר מרדכי ריינגעווירץ מקראפיוניק הסמוך לראהאביטש.

חיים שלמה האלפערן ורעיתו

לאוהבי הנאמנים המשפחה נייברגר בהרסימוב רב תודה על ידידותם הרבה אשר הראני על חתונת אוהבי מנוער חותם מר אליעזר פרשטיר וגם הודה על שעזרני לאסוף לקופה הלאומה שבעים כתר.

מאיר היבנער.

מקרב ולב עמוק הננו מברכים את ידידנו מר משה אליפנת מגלינסקא לארושיו עם מרת ליבע שפרבר מגלינסקא.

העשיל קליין, משה אונגר — זולקוב.

הננו מברכים את ידירינו מר זאב דוד איזאקאוויטש מיאסלא לארוסיו עם מרת מינקה בת המנוח מו"ה צבי ראטטער מיאבלאנקי.

בנימין קארן. ארי' לייביש קאלב — יאסלא.

מקרב ולב עמוק הנני מביע ברכת מז"ט לחברי כמר זאב דוד איזעקאוויטץ מיאסלא לארוסיו עם מרת מינקע ראטטער מיאבלנקי. שלמה עליאס

ממעמקי לבנו אנו מברכים ברכת מז"ט את רענו מר יעקב, מ. פירשט מברזאסטעק ליום ארוסו עם מרת בערטא שעהנוואלר ממיעליץ.

פתחי' אברהם. א. אביש בערגמן.

ברגשי אהבה אברך את ידידי מר צבי ברייט-בארט לבאו בברית הארוסין עם מרת עלקי בת הג' ר' משה באריאן ממאנאסטערזיסקא.

ישראל פערנהאף פסארי.

מודעה.

אתכבד להודיע כי הרחיים של מים שלי הנוסדה מחדש הוכשרו על טחינת קמחא-דפסחא כפי ההכשר דלמטה, החטים במו כן הקמחים נעשו יפות וטובים להפיק רצון הקונים, ומובן הנני לשרת באמונה את הבאים אתי בברית המסחר. — מוסטער עט פרייזבלאטטער שולח אני חנם לכל דורש.

משה האבער.

Erste galizische Turbinen-Walzen-Kunstmühle „MARYA"

Moses Haber, Strusów.

ב"ה

הכשר.

נתבקשתי מאת הגביר הנכבד והנעלה נודע לתהלה הי"ר משה האבער נ"י, לבא לעיר סטריסוב לשום עיני עלי הרחיים של מים — „קונסטמיהלע" — אשר הוקמה מחדש כיום להכשירם לחג המצות. נרציתי לו ופלסתי נתיב לשם. אנכי בצירוף ש"ב הה"ג מרא דאתרא ה"ר אברהם נ"י האב"ד שם, שמנו עינינו על כל דבר ודבר בנוגע לכשרות, וכל אשר שאלנו לא מנע הגביר המרומם הר"מ נ"י הנ"ל לעשות. — והנה הרחיים עצמה נבנתה עתה מחדש ממסד עד הטפחות, פנים חדשות באו לבאן, לא נשאר איפוא כי אם לשום עין על יתר הדברים שיהיו בכשרות עצהיו"ט ופקחנו עינינו על כל דבר ודבר והפקדנו שומרים ומשגיחים שיהי' הכל עצהיו"ט האפשרי. החוטים הנה הנם נבדקים בטרם יטחנו על יד הרב המאה"ג בוי ה"ר אברהם האב"ד בשם. בכן יאכלו ענוים וישבעו מקמחות דרחיים הנ"ל בחג המצות וישבעו אף המהדרין אל יהי' לבם נקפם כי נעשה הכל עצהיו"ט בנוגע לכשרות.

סטריסוב, יום א' ר"ח מרחשון תרס"ו.

הק' משה באב"ד חופה"ק טרעמבאוולא.
הק' אברהם באבד חופה"ק סטריסוב

עס ווערען אנגענומען אבאנענטען אויף דאס יאהר 1906 אויף דער פאליטיש-ליטערארישער צייטונג

„דער וועג"

ערשיינט טעגליך אין ווארשא.

דער וועג איז די איינציגע יודישע צייטונג, וואס שענקט איהר שטרענגסטע אויפמערקזאמקייט פאר אלע פראגען, וואס קומען פאר צווישען דעם יודישען פאלק אין דער גאנצער וועלט. האבען אין הויז די צייטונג „דער וועג", הייסט האבען אלע טאג גרוסען פון אלע ברודער, וואס זענען צוזעעט און צעשפרייט.

דער וועג נעמענדיג אין אכט די גרויסע יודישע בעפעלקערונג אין גאליציען שענקט זעהר אפט פלאץ פאר ארטיקלען וועלבע בעלייכטען די פערפלאנטערטע לאגע פון די גאליציאנער יודען און וועקט זיי צו א זעלבסטשטענדיגען נאציאנאלען לעבען.

דער וועג מיט זיין וואונש די יודישע ליטעראטור רייכער צו מאכען, געווינט די סימפאטיע און די שאפונגען פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער וועלבע מיר רעכנען אויס:

י. ל. פרץ, ה. ד. נאמבערג, שלום אש, אברהם רייזען, מ. י. בערדיטשעווסקי, שלום עליכם, מ. ספעקטאר.

ערשיינענדיג אין ווארשא, האט דער וועג די מעגליכקייט אנצוקומען אין פיעלע שטעדט פון גאליציען אויף דעם צווייטען טאג, אזוי, אז אין די רוססישע נייעס איז קיין אנדער צייטונג ניט אין שטאנד צו קאנקורירען מיט איהם.

פרייז אין אויסלאנד:

צו שיקען יעדען טאג:		צו שיקען 2 מאל אין וואך:	
אויף א יאהר	12 רובל	אויף א יאהר	10 רובל
„ א האלב יאהר	6 „	„ א האלב יאהר	5 „
„ א פיערטעל יאהר	3 „	„ א פיערטעל יאהר	250 „
„ איין חודש	1 „	„ איין חודש	90 קאפ.

Administracya »DER WEG« Warszawa, ul. Pańska 20.

אגודת „פרי עץ הדר“ במושבות יהודה באה"ק

(שבה התאחדו כל בעלי הגנים העברים של האתרוגים הכשרים).

הננו פונים בזה אל אחינו ב"י בכל מקומות מושבותיהם, להזכירם ולעוררם, שישימו את לבם לדעת, כי אתרוגים כשרים בלי שום שמץ חשש הרכבה (וזה כבר ידוע לכל, שאתרוג מורכב אין שמו אתרוג ואסור לברך עליו בחג) ימצאון רק אצל אגודתנו! כי אתרוגי גננו עומרים תמיד — מנטיעהם עד לקיטתם ועד המכרם בשוק — תחת השגחת הרבנים הגאונים בידה"צ שבירושלם וביפו, כפי התעורות, שהננו נותנים בזה לעיני הקוראים:

א) בשם ה'. **שלום רב להרב המ' וכו' ר' יצחק רבינוביטש ושלשת חבריו שליט"א.**

על שאלת מעבת"ר בדבר האתרוגים נובל להשיב רק, כי גני אתרוגי מושבות אחב"י בארה"ק ידועים לנו מעדות המנוח הגאון הצדיק ר' נפתלי הערץ הלוי זצ"ל, שהי' האב"ד ביפו והמושבות, שעד בה לא הי' בהם חשש הרכבה ובאם תהי' עליהם גם להבא השגחת הגאון הצדיק הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק, יבדל לחיים, שהוא כעת האב"ר ביפו ובהמושבות ת"ו, והפרשת תו"מ יהא אם ת"י הירי"א כו' ר' יודל מאניש נ"י כמקדם או ת"י איש נאמן אחר, שיעמיד ע"ז הגאון הצדיק הרא"י הכהן שליט"א הנז', אין כמוהם לדין קדימה מצד כשרותם, מצד „שלכם“, מצד שמירת דיני ערלה ותו"מ, מצד חזוק ישוב ארה"ק ומצד החזקת ירי אחינו המשקים בזעת אפם את ארצנו הק'. — הבעה"ח בד"צ דקהלות אשכנזים י"ט סיון הרס"ה בתובבי עה"ק ירושלם ת"ו.

נאם **חיים יעקב שפירא**
נאם **שאול אלחנן** בהר"א ז"ל (מקום החותם)
נאם **ארי' ליב** בהרא"ד ז"ל

ב) הנני בזה להודיע לאחב"י, יראי ד' וחושבי שמו, המהדרים במצוה, ודבקים באהבת ארצנו הקדושה, ת"ו, כי האתרוגים של הגנות, אשר לאחינו האכרים בראשון לציון, הלא המה ה"ר נפתלי הלל, ור' יצחק זאב טאפאראיוסקי ר' בנימין פיין, ר' אהרן מרדכי פרימאן, ור' יהודא אידל צלאליבין, הנם עומדים תחת השגחתי, והם בדוקים יפה מחשש הרכבה, ומנוקים מהערובות ערלה, ומשגיח ת"ח ויר"א מירושלים עה"ק ת"ו עומד להשגיח על הפרשת התרומ"ע כדין תורה, ותחת ידו יהיו מסורים בע"ה כתבי ההכשר שלי אלו, חתומים בחותמי. ע"כ כל הזובה לקיים מצות פרי עץ הדר מהגנות הללו, הוא בטוח בע"ה שהוא מקיים מצוה כמאמרה, מפרי אה"ק בתכלית הכשרות. בעה"ח יום א' ד' תמוז, ברחובות אשר ביהודה ת"ו.

אברהם יצחק הכהן קוק,
עבד לעם קדוש על אדמת הקודש בעיה"ק יפו והמושבות תובב"א.

ולמען לא יהיה מקום לטעות הננו מבריזים ומודיעים לאחינו גלוי ומפרש, כי כל האתרוגים הנמכרים ע"י סוחרי אתרוגי ארץ ישראל הנם כלם מורכבים, והמקום האחד והמיוחד, שבו משיגים אתרוג בשר מפרדסי אחינו שבארץ ישראל הוא אך ורק אצל אגודהנו, כפי ההעודות המעידות עליהם. ותעודות באלה אין בידי שום סוחרי אתרוגים אחרים.

ומלבד צד „הבשרות“ של אתרוגי אגדתנו שבזה, הנם היחידים והמיוחדים מכל שאר אתרוגי ארצנו ואתרוגי חו"ל, כי הנם גם יפים ומהודרים למדי ונמכרים באותו המחיר של האתרוגים המורכבים.

בעת ממכר האתרוגים נודיע בעתונים את שמות האגודות והחברות והסוחרים, שיקנו מאתנו אתרוגים, למען ידעו אחינו להזהר מהסוחרים הרמאים ובטוחים אנו באחינו שומרי מצוה וחובבי פרי הארץ וישובה, בי ישימו לב למודעתנו, למען לא יבשלו באתרוגים מורכבים ולמען הביא ישע וברכה לאחיהם עובדי אדמת הקודש ולהרחבת ישוב ארצנו משאת נפש כל איש ישראל.

אגודתנו פתחה מעתה בית משרה (ביורא) ביפו, להשיב דבר לכל השואל בענין האתרוגים.

ברגשות כבוד ויקר וברכת ציון

חברי האגודה.

האדרסה:
Gesellschaft „Pri Ez Hador“ Jaffa, Palästina.
לטלגרמות: Feyn. Jaffa.

Wyd.: Naftali Hof. / S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu